

**ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ**

КРАМАРЕНКО ІРИНА СЕРГІЇВНА

УДК 330.341.1:330.322:332.14

**РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЕКОНОМІКИ**

08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук**

Одеса – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Миколаївському міжрегіональному інституті розвитку людини Відкритого міжнародного університету розвитку людини Міністерства освіти і науки України, м. Миколаїв.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
ІРТИЩЕВА Інна Олександрівна,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова Міністерства освіти і
науки України, м. Миколаїв,
завідувач кафедри менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук
ВОЙТ Сергій Миколайович
ДП «Виробниче об'єднання Південний
машинобудівний завод ім. О. М. Макарова»,
генеральний директор;

доктор економічних наук, професор
ШАПОШНИКОВ Костянтин Сергійович,
Причорноморський науково-дослідний інститут
економіки та інновацій, м. Одеса, директор;

доктор економічних наук, професор
СТРОЙКО Тетяна Володимирівна,
Миколаївський національний університет імені
В.О. Сухомлинського Міністерства освіти і науки
України, завідувач кафедри економіки та
менеджменту.

Захист відбудеться «24» березня 2020 р. о 10³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, ауд. А-234.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, конференц-зала.

Автореферат розіслано «24» лютого 2020 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої ради**

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Соціально-економічний розвиток регіонів відбувається в Україні складних і нестабільних економічних умовах, посилених впливом соціально-політичних суперечностей, значною залежністю від національних і глобальних чинників та фінансово-кредитних структур, відсутністю чіткої й визначеної економічної та політичної стратегії довгострокового розвитку й зовнішньою агресією на Сході України. Усе це призвело до значного скорочення сукупного інвестиційного потенціалу регіонів країни, диспропорцій інвестиційного забезпечення розвитку окремих галузей і регіонів та закріплення тенденцій сировинно-орієнтованої моделі функціонування економіки.

Інвестиції мають вирішальне значення для забезпечення життєдіяльності й розвитку економіки на будь-якому рівні. Якщо розглядати економіку як єдиний цілісний організм, то інвестиції виконують роль кровоносної системи, без якої організм не має можливостей до виживання й розвитку. Обсяги інвестицій, що надходять в економіку, значною мірою залежать від рівня її інвестиційного потенціалу, тобто здатності до формування інвестиційних ресурсів, їх ефективного використання та примноження. Саме тому дослідження процесів формування й ефективного використання регіонального інвестиційного потенціалу має важливе наукове та прикладне значення, особливо зважаючи на нестабільність та турбулентність макроекономічних, соціальних і геополітичних умов.

Проблеми формування й розвитку інвестиційного потенціалу досліджувало багато вчених, серед яких С. Войт, В. Геєць, З. Герасимчук, Б. Данилишин, І. Іртищева, В. Лагодієнко, О. Лайко, Д. Лук'яненко, Ю. Павленко, О. Павлов, Ю. Пахомов, В. Поліщук, М. Стегней, В. Ткач, Л. Транченко, В. Чужиков, К. Шапошников, О. Шевченко й багато інших. За результатами попередніх науковців сформовано вагоме науково-методологічне обґрунтування аспектів формування й розвитку інвестиційного потенціалу, проте багатогранність та особливість цього питання під впливом трансформаційних процесів і нестабільності доводить необхідність додаткових досліджень, що й підтверджує актуальність обраної теми й дає підстави обґрунтувати мету, завдання та зміст дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах тематики наукових досліджень Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» «Організаційно-управлінські засади та механізми модернізації національного господарства» (номер державної реєстрації 0112U000511); Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова «Сталий розвиток України та її регіонів в умовах посилення інтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U001493) і «Розвиток механізмів логістичного управління на підприємствах морегосподарського комплексу» (номер державної реєстрації 0115U003474). Особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні основних проблем і тенденцій, удосконаленні практичних рекомендацій щодо напрямів

формування й розвитку інвестиційного потенціалу в умовах трансформацій і нестабільності регіональної економіки.

Мета і завдання дослідження. Мета наукової праці – сформувати теоретико-методологічні засади обґрунтування питань регіонального розвитку інвестиційного потенціалу, а також розробити практичні рекомендації щодо концептуально-стратегічних напрямів формування й розвитку інвестиційного потенціалу в умовах трансформацій та нестабільності регіональної економіки.

Для досягнення мети поставлено й виконано такі основні *завдання*:

- систематизувати теоретичні засади регіонального інвестиційного потенціалу для виявлення перспективних напрямів розвитку територій;
- обґрунтувати методичні підходи комплексної оцінки ефективності процесів формування й розвитку інвестиційного потенціалу на регіональному рівні;
- провести аналіз процесів формування інвестиційного потенціалу в транзитивних умовах і виокремити основні доміанти його зростання на регіональному рівні;
- провести якісний аналіз процесів капіталізації в розрізі інституційних й економічних секторів регіональної економіки та технологічної структури капітальних вкладень;
- здійснити моніторинг ефективності державного інвестування та його вплив на активізацію регіональних інвестиційних процесів;
- запропонувати методичний інструментарій дослідження впливу інвестиційного потенціалу на темпи й напрями економічного зростання регіонів;
- обґрунтувати методичні підходи та провести аналіз ефективності управління економічною системою регіону;
- провести аналіз тенденцій формування й розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України в умовах дестабілізації та економічної рецесії;
- проаналізувати ефективність державного інвестування в контексті його впливу на забезпечення економічної стабільності та зростання економіки регіонів;
- обґрунтувати методичні підходи до оцінювання фінансових резервів зростання інвестиційного потенціалу регіональної економіки й ефективності їх використання в умовах нестабільності;
- діагностувати стан інвестиційного клімату в Україні як основи стабілізації регіональної економіки та зростання інвестиційного потенціалу;
- розкрити сутність, структурні складники й роль інвестиційної стратегії на регіональному рівні;
- визначити стратегічні орієнтири потреб регіональної економіки в інвестиційних ресурсах у контексті планового економічного зростання.

Об'єкт дослідження - процеси формування, розвитку й використання регіонального інвестиційного потенціалу.

Предмет дослідження - теоретико-методологічні засади обґрунтування питань формування й розвитку регіонального інвестиційного потенціалу, а

також практичні аспекти й рекомендації щодо концептуально-стратегічних напрямів регіонального розвитку інвестиційного потенціалу в умовах трансформацій та нестабільності.

Методи дослідження. Методологічною й теоретичною основою дисертації є наукові засади фундаментальних і прикладних досліджень у галузі економічної теорії, регіональної економіки, планування та прогнозування, теорії управління й адміністрування, праці вітчизняних і зарубіжних учених у різних галузях економічної науки.

Для досягнення поставленої мети в процесі дослідження використано загальнонаукові методи (аналіз та синтез – для комплексного вивчення розвитку інвестиційного потенціалу; систематизація – для виявлення закономірностей зміни узагальнювальних показників формування регіонального інвестиційного потенціалу в транзитивних умовах; просторовий – для дослідження особливостей використання інвестиційного потенціалу) і спеціальні методи (статистичний – для систематизації кількісних характеристик, що відображають соціально-економічні процеси регіональної економіки; економічного нормування – для визначення норм інвестицій в основний капітал в економіці регіонів України, метод структурних зрушень – для оцінювання динаміки структурних часток фінансування в розрізі секторів економіки; аналітичного групування – для групування регіонів України за рівнем інвестиційного забезпечення економічного розвитку; індексний аналіз – для характеристики змін капітальних інвестицій, інноваційних витрат та обсягів інноваційної продукції; факторний аналіз – для визначення впливу інвестицій на соціально-економічний розвиток; економічний аналіз – для визначення резервів збільшення фінансового інвестиційного потенціалу, а також ефективність їх використання в сучасних умовах; графічний – для зображення змін соціально-економічних характеристик розвитку національної економіки; метод аналізу та відображення інформації за допомогою Microsoft Excel – для виконання комплексного аналізу інвестиційного потенціалу відповідно до поставлених мети й завдань дослідження).

Інформаційну базу дослідження становлять закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства розвитку громад та територій України, інших міністерств і відомств, науково-дослідних інститутів, центрів і фондів, наукові доробки вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі викладено теоретико-методологічні засади й практичні рекомендації щодо формування, розвитку й використання регіонального інвестиційного потенціалу. Наукові результати дослідження орієнтують на розроблення комплексу сучасних економічних механізмів та інструментів формування сприятливого інвестиційного клімату як основи стабілізації регіональної економіки та зростання інвестиційного потенціалу. Найбільш важливими результатами, що характеризуються новизною, є такі наукові положення:

уперше:

– обґрунтовано теоретико-функціональний підхід до оцінювання інвестиційного потенціалу з позицій поєднання його структурних характеристик та оцінок ефектів реалізації в розрізі інституційних й економічних секторів регіональної економіки, що дає змогу ідентифікувати тип і вектор економічного розвитку на основі інвестиційних пріоритетів, а також формувати відповідну цільову модель перерозподілу інвестиційних ресурсів;

– запропоновано методичні підходи порівняльного оцінювання впливу інвестиційного потенціалу на темпи й види економічного зростання регіонів, результати використання якого створюють передумови для розроблення диференційованих механізмів залучення інвестицій в економіку регіонів й подолання міжрегіональних диспропорцій економічного розвитку;

– розроблено рекомендації з аналітичного визначення інструментів фінансових резервів зростання інвестиційного потенціалу регіональної економіки та підвищення ефективності їх використання в умовах нестабільності, що передбачає використання системи абсолютних і відносних показників діагностування фінансової міцності економіки, невикористаних ресурсів із потенційних інвестиційних джерел і їх мобільності, а також дає можливість уносити корективи на найближчий період щодо залучення в інвестиційні процеси;

удосконалено:

– підходи до аналізу процесів формування й реалізації інвестиційного потенціалу регіонів за рахунок використання механізмів взаємного впливу на інтенсивність розвитку регіональної й національної економік і системи макроекономічних доміант зростання інвестиційного потенціалу, що дає можливість оптимізувати інвестиційні регіональні процеси;

– кількісні та якісні підходи до визначення структурних зрушень в процесах капіталізації національного господарства у розрізі інституційних й економічних секторів і технологічної структури відтворення капіталу, що дало змогу визначити тип і вектор поточного розвитку національної економіки;

– методичні підходи моніторингу ефективності функціонування регіональних економічних систем, що дають змогу здійснювати порівняльний, структурний і динамічний аналіз розвитку регіону в умовах змін на основі комплексної інтегрованої оцінки економічної діяльності регіону, що уособлює рівень збалансованості та порівняльної економічної й соціальної ефективності, продуктивності використання ресурсного потенціалу й результативності управління регіоном за певний період;

– результати діагностики стану інвестиційного клімату регіонів України (через визначення факторів його формування з позиції внутрішніх інвесторів і міжнародних організацій), що сприяли визначенню основних можливостей та бар'єрів інтенсифікування інвестиційних процесів на регіональному рівні;

– підходи до тлумачення поняття «інвестиційна стратегія регіону», під яким запропоновано розуміти інтегровану, складну систему

взаємопов'язаних цілей, механізмів та інструментів, що охоплюють широке коло соціально-економічних, науково-технічних і політичних науково обґрунтованих і належним чином затверджених рішень, узгоджених за напрямами, термінами й виконавцями та спрямованих на забезпечення ефективного формування, відтворення й використання інвестиційного потенціалу із збереженням балансу інтересів держави й бізнесу;

набули подальшого розвитку:

– результати моніторингу процесів державного інвестування в економіці регіонів України, що дало змогу виявити основні напрями, тенденції та проблеми в цьому секторі;

– тенденції та напрями формування й розвитку інвестиційного потенціалу регіонів під впливом дестабілізуючих чинників, що дає можливість визначати перспективи та стратегічні орієнтири регіонального інвестиційного розвитку;

– система показників, індикаторів і математичних інструментів моніторингу ефективності функціонування регіональних економічних систем та реалізації стабілізуючої функції державного інвестування в Україні в перехідних умовах, що дало можливість оцінити ефективність управління економічною системою Причорноморського регіону в контексті розвитку інвестиційного потенціалу;

– прогностні обсяги інвестиційних потреб регіонів у контексті реалізації базового сценарію зростання економіки, тенденційні «розриви» та стратегічні заходи щодо їх подолання, що сприяло визначенню стратегічних доміант формування й розвитку регіонального інвестиційного потенціалу.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретико-методологічні положення й рекомендації дисертаційної роботи з питань регіонального розвитку інвестиційного потенціалу дає змогу вдосконалювати стратегію регіонального розвитку в умовах структурних трансформацій економіки. Основні результати є новими в теорії регіональної економіки, особливо теоретико-методологічні підходи. Розроблені й удосконалені методології забезпечують формування стратегій регіонального й територіального розвитку на засадах покращення стану інвестиційного клімату.

Основні положення, висновки й рекомендації, що містяться в роботі, схвалено й використано в практичній діяльності профільних організацій, відомств та управлінь. Концептуальні підходи до формування й реалізації регіональної стратегії інвестиційного розвитку регіону – Регіональним фондом підтримки підприємництва в Миколаївській області (довідка № 16/67 від 22.06.2016 р.), Департаментом економічного розвитку та регіональної політики Миколаївської облдержадміністрації (довідка № 111/9-01/01-14 від 10.02.2020р.), Херсонським обласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України (довідка № 2Д від 06.02.2020р.). Результати дослідження щодо вдосконалення соціального інвестування регіону – Миколаївським обласним фондом розвитку

і підтримки громадських ініціатив (довідка № 45 від 15.02.2018р.). Пропозиції практичного характеру впроваджено в діяльність таких підприємств і державних установ, як Спеціалізований морський порт Ольвія (довідка №364/20-01 від 05.02.2020р.), ТОВ «СП «Південна Аграрно-Експортна Компанія» (довідка № 9/18–20 від 17.02.2020р.), ПрАТ «Просто-Страховання» (довідка №56/19-01 від 02.09.2019р.), АТ «Акцент-Банк» (довідка №11 від 25.05.2018р.). Провідні теоретичні, а також практичні результати наукової праці впроваджені в освітній процес Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (довідка про впровадження №1/25-245 від 27.12.2019р.), Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (довідка № 66-11/976 від 21.02.2020р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою автора. Усі наукові результати отримано самостійно, використано лише ті висновки й пропозиції, що є результатом власних досліджень.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації висвітлено в доповідях, які одержали схвалення на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Розвиток національних економік в умовах глобальної нестабільності» (Одеса, 15–16 лютого 2013 р.); «Актуальні питання економіки та управління у сучасних соціально-економічних умовах» (Дніпропетровськ, 14–15 жовтня 2013 р.); «Економіка в умовах сталого розвитку: контекст підприємств, регіонів» (Дніпропетровськ, 20 листопада 2013 р.); «Освіта як перспектива сфера економіка» (Миколаїв, 25 березня 2014 р.); «Фінансові аспекти діяльності підприємств в умовах кризи» (Київ, 27–28 лютого 2014 р.); «Транснаціоналізація економічних систем: тенденції та перспективи розвитку» (Миколаїв, 18 квітня 2014 р.); «Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації конвенції ООН про права інвалідів» (Київ, 19–20 листопада 2014 р.); «Структурні трансформації національних економік в умовах глобалізації» (Миколаїв, 31 жовтня 2014 р.); «Проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності» (Миколаїв, 28–29 листопада 2014 р.; 9–10 жовтня 2015 р.; 04–05 листопада 2016 р.; 13–14 жовтня 2017 р.; 12–13 жовтня 2018 р.); «Глобальні виклики розвитку обліку, економіки та фінансів національних підприємств» (Миколаїв, 3–4 квітня 2015 р.); «Стратегії, проблеми та регулювання економічних систем в умовах макроекономічної нестабільності» (Миколаїв, 18–19 березня 2016 р.; 31 березня 2017 р.; 01–02 червня 2018 р.; 02 березня 2019 р.); «Сучасні технології розвитку людини в інтегрованому суспільстві» (Миколаїв, 05 жовтня 2016 р.; 15 травня 2018 р.; 11 квітня 2019 р.); «Фінансове регулювання зрушень у економіці України» (Мукачеве, 18 квітня 2018 р.); «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України» (Одеса, 10 квітня 2019 р.); «Молодь: освіта, наука, духовність» (Київ, 16-18 квітня 2019 р.); «Актуальні проблеми молоді в сучасних соціально-економічних умовах» (Житомир, 22 березня 2019 р.); «Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів»

(Мукачеве, 16–17 травня 2019 р.); «Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності» (Миколаїв, 12 жовтня 2019 р.); «Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи» (Харків, 12 листопада 2019 р.); «Актуальні проблеми та перспективи розвитку національного господарства в умовах глобальної нестабільності» (Кременчук, 02–03 грудня 2019 р.); «Трансформація націоналізації економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії» (Миколаїв, 27 грудня 2019 р.).

Публікації. Основні наукові положення, висновки й результати дослідження викладено в 73 наукових працях, з яких: 7 – монографій (у т. ч. 4 – колективні), 36 – статей у наукових фахових виданнях (у т. ч. 28 – у наукових фахових виданнях, що входять до наукометричних баз), 28 – матеріали конференцій. Загальний обсяг публікацій – 58,24 д.а., з яких 47,01 д.а. належать особисто автору.

Структура та обсяг дисертації. Робота містить анотацію, зміст, вступ, п'ять розділів, висновки, список використаних джерел (після першого розділу 82 найменування, після другого – 52, після третього – 40, після четвертого – 42, після п'ятого – 41), 9 додатків. Повний обсяг дисертації становить – 455 сторінок, з них основний текст – 354 сторінки, анотація – 28 сторінок, список використаних джерел – 31 сторінка, додатки – 42 сторінки. Робота містить 48 таблиць та 61 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми наукової праці, розкрито зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами, визначено мету й завдання, об'єкт, предмет, з'ясовано методи дослідження, наукову новизну й практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні засади регіонального розвитку інвестиційного потенціалу в умовах структурних трансформацій економіки»** – досліджено сутність та основні аспекти інвестиційного потенціалу регіону, визначено особливості й перспективи розвитку територій, обґрунтовано методологію регіонального аналізу інвестиційного потенціалу, яка допомагає визначити економічні підгалузі з потенціалом майбутньої конкурентоспроможності та зростання в субнаціональному регіоні.

Виявлено, що сучасна економіка розвивається на основі різних форм активізації підприємницької діяльності, а однією з найважливіших є регіональний бізнес, який має порівняно невеликі обсяги роботи, кількість працюючих та обмежену збутову територію. Через те що значну частину інвестицій в сучасних умовах спрямовано на інновації, особливої уваги потребують питання інновацій та інвестиційних процесів в інфраструктурному забезпеченні регіонального розвитку.

Визначено, що основними характеристиками інвестицій є такі: довгостроковий період (понад один рік), наявність фінансування й коштів на інвестиції, а також наявність суб'єкта, який здійснює інвестиційний процес. Регіональний інвестиційний процес в основному базується на приватній власності з власним рівнем управління. Він як і малий бізнес, не включає суб'єктів фондових бірж, оскільки суб'єкт малого підприємництва, як правило,

не працює на організованому ринку цінних паперів, не купує державні та корпоративні цінні папери й не розміщує власні акції й емісії облігацій. Водночас малий бізнес активно взаємодіє з банківськими та страховими організаціями в процесі фінансово-господарської діяльності щодо організації та забезпечення боргового фінансування й страхових бізнес-ризиків.

Аналіз регіонального інвестиційного потенціалу може бути використаний для пошуку відповідей на такі питання:

- які економічні сектори можуть мати майбутнє зростання й потенціал робочих місць;
- які регіональні продукти можна просувати на регіональному, національному, міжнародному рівнях;
- які підгалузі вибрати для залучення приватних інвестицій;
- яких виробників підгалузей пов'язати з національними й міжнародними посередниками та покупцями.

Оцінювання регіонального інвестиційного потенціалу проведено в три етапи (рис. 1):

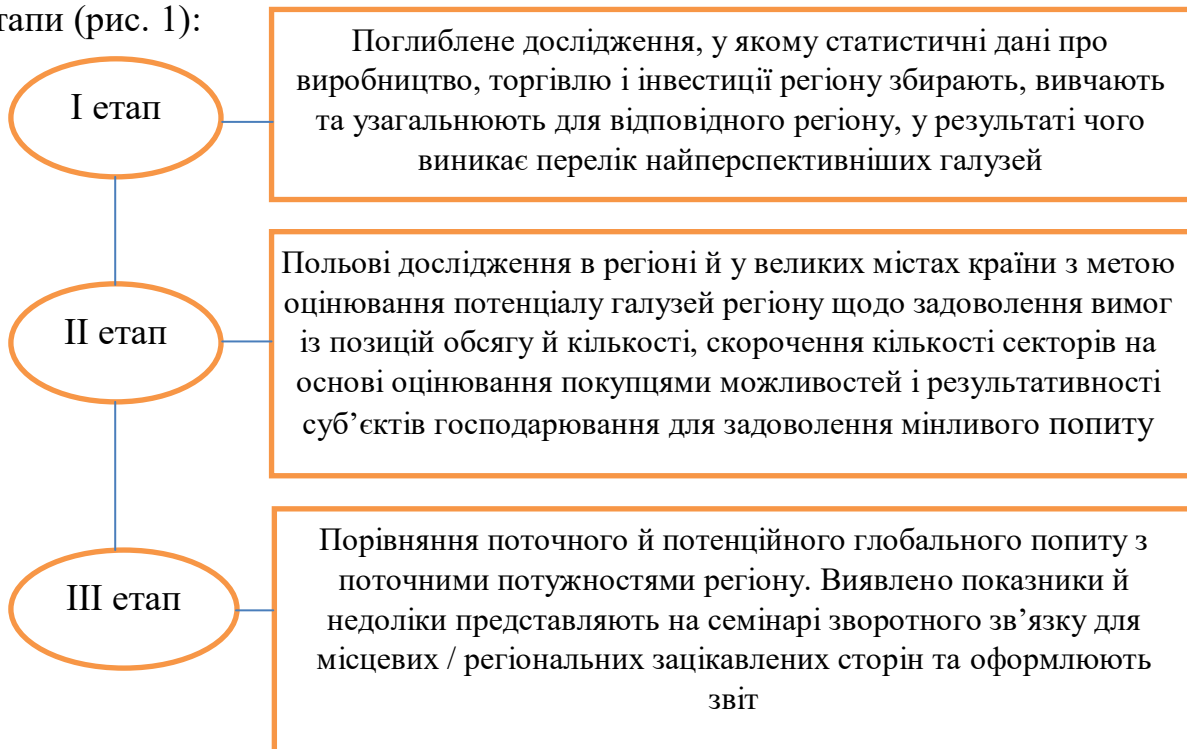

Рис. 1. Етапи аналізу інвестиційного потенціалу регіону

Визначення економічного потенціалу корисно для:

- надання допомоги місцевим органам влади або донорським програмам з метою визначення основних економічних потенціалів регіону;
- визначення поточних чи майбутніх конкурентних переваг щодо розвитку приватного сектору;
- допомоги місцевим виробникам залишатися/стати більш конкурентоспроможними.

З'ясовано, що найважливішим фактором фінансових показників інвестицій є здатність інвестора визначати чинники очікуваного ризику й повернення інвестицій. Отже, для залучення іноземних інвестицій є важливим аналіз

факторів потенціалу регіону, що визначають кількість інвестицій. Однак питання, які важко виміряти в грошовому виразі та не входять до складу традиційних фінансових показників, також впливають на ризик і повернення інвестицій. До них належать питання екології, соціальності й управління (environmental, social and governance issues – ESG). Крім того, соціальні питання (наприклад, трудові відносини) теж можуть мати істотний і прямий вплив на фінансові результати діяльності підприємства.

Нині інвестори мотивовані економічними або моральними цінностями усвідомлюють, що питання ESG є актуальними для всіх довгострокових інвестицій. Хоча питання ESG часто привертають увагу через екстремальні події, які викликають різкі падіння цін, що варіюються на акції порівняно великих компаній. ESG та пов'язані з ними мегатренди: дефіцит природного ресурсу (наприклад, питної води) і зміна демографічних показників (наприклад, економічне зростання тисячоліть, що сприяють стійкості) – мають відношення до формування інвестиційного портфеля регіону.

У другому розділі – «**Методологічні засади регіонального розвитку інвестиційного потенціалу**» – систематизовано методичні підходи й обґрунтовано економічний інструментарій оцінювання інвестиційних процесів у регіонах, що базується на поєднанні рейтингового та системного підходів і дає змогу здійснювати як часткове, так і комплексне оцінювання ефективності інвестиційно-інноваційного забезпечення регіонального розвитку, формувати рейтинги регіонів за окремими ознаками, оцінювати дієвість регіональної політики.

Доведено, що інвестиції є інструментом для покращення економічного розвитку країни, допомагають забезпечити зростання рівня і якості життя членів суспільства. Саме цим і підтверджено значущість інвестицій у процесі суспільного відтворення. Приймаючи рішення про вкладання капіталу в той чи інший інвестиційний об'єкт, інвестор розглядає інвестиційну привабливість комплексно. Йому необхідно враховувати забезпечення високої привабливості на всіх етапах інвестиційних рішень: від вибору країни-реципієнта – до визначення конкретного інвестиційного проєкту. Очевидно, що інвестиційний потенціал має ієрархічний характер: нижчий рівень є складником вищого рівня. А отже, усі рівні інвестиційного потенціалу та його оцінки є взаємопов'язаними (рис. 2).

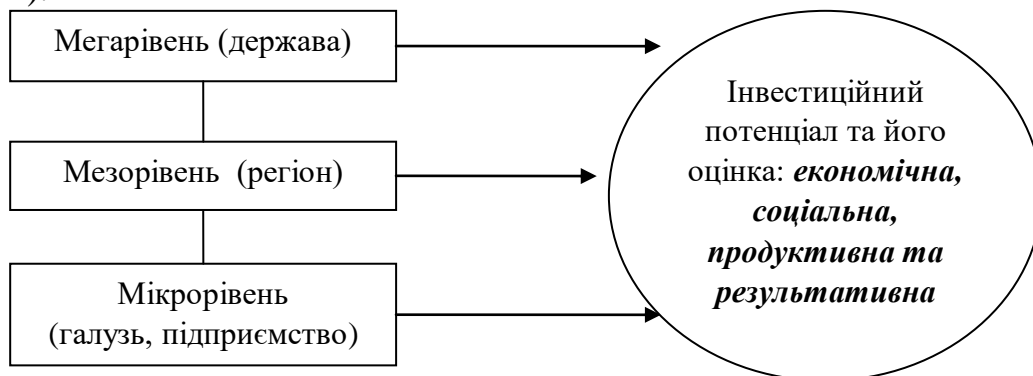

Рис. 2. Рівні інвестиційного потенціалу та складові його оцінки

Доведено, що методичні дослідження оцінки інвестиційного потенціалу мають ґрунтуватися на закономірності інвестиційних рішень, що передбачає вкладення фінансових ресурсів там, де є умови інвестування більш сприятливими. Оскільки на практиці не існує ідеальних умов, дані рішення приймають, як правило, шляхом вибору більш задовільних варіантів серед можливих. З урахуванням цього розроблено ієрархічну схему процедури пошуку, вибору та прийняття інвестиційних рішень на основі порівняння, що має вид алгоритму вибору: спочатку інвестор вибирає країну інвестування на основі міждержавної оцінки інвестиційної привабливості, потім регіон – на основі міжрегіональної оцінки, далі галузь і підприємство – у вигляді міжгалузевої оцінки. Складниками оцінки інвестиційного потенціалу необхідно вважати: економічна, соціальна, продуктивна та результативна ефективності функціонування систем. Таку ієрархічну схему пошуку рішень для інвесторів та обґрунтовані економічні складники оцінки рівнів, необхідно вважати найбільш оптимальними, оскільки вони дають змогу оцінити інвестиційний потенціал на кожному рівні (країни, регіону, галузі, підприємства тощо) при цьому з невизначеними наперед цілями, різноплановими інтересами й можливостями капіталовкладників.

У третьому розділі – **«Аналіз регіонального розвитку інвестиційного потенціалу в умовах структурних трансформацій економіки»** – здійснено аналіз особливостей формування, регіонального розвитку структурно-динамічних характеристик і стану структурних трансформацій інвестиційного потенціалу.

Доведено, що процес регіонального формування інвестиційного потенціалу та його реалізація у формі капітальних інвестицій перебуває в прямій залежності від розвитку національної економіки, стадій її життєвого циклу й ефективності фінансово-кредитних механізмів. Водночас залучення іноземних інвестицій в економіку потребує насамперед економічної, політичної стабільності та зниження рівня інституційних ризиків. Проведений аналіз підтверджує залежність інвестиційних процесів від темпів зростання ВВП і їх циклічність залежно від стадії економічного циклу. Повільний, проте позитивний приріст показників зростання ВВП України з 2016 року, за умови відсутності нових дестабілізуючих чинників, дає підстави прогнозувати поступове відновлення позитивних трендів розвитку інвестиційних процесів в Україні.

Попри номінальне зростання показників ВВП та капітального інвестування в економіку, важливим з позиції стратегічного розвитку економіки є якість інвестиційних процесів. На основі проведеного дослідження, встановлено, що основними індикаторами економічного розвитку є динаміка норми валових інвестицій в основний капітал (співвідношення валових інвестицій в основний капітал до величини ВВП, %). Зокрема, у розвинутих країнах норма валових інвестицій в основний капітал перебуває на рівні, не нижчому 30–40%, а в країнах із середнім рівнем розвитку – близько 18–25%. Якщо протягом тривалого періоду норма валових інвестицій не перевищує 18%, таку економіку

можна назвати стагнуючою. З економічного погляду така економіка не має реальних перспектив посісти гідне місце в міжнародній економіці.

Проведені розрахунки показали, що в переважну більшість періодів норма валових інвестицій у основний капітал в економіці України становила в середньому 14%, що характеризує стагнуючий тип економічного розвитку. Результати розрахунків проілюстровано на рис. 3.

Рис. 3. Динаміка норм інвестицій в основний капітал в економіці України, % у ВВП

Зигзагоподібна динаміка норм інвестицій в основний капітал повторює тенденції циклічності розвитку вітчизняної економіки протягом досліджуваного періоду. Поступове зростання норми інвестицій в основний капітал за період 1997–2007 рр. пояснюють послідовним переходом від періоду економічної стагнації до стабілізації економіки вже 2003 р. та входження у фазу економічного зростання й модернізації 2005–2008 рр. Як видно з динаміки, найбільш нищівного удару для економічного розвитку та інвестування нанесла фінансова криза 2008–2010 років, коли норма капітального інвестування скоротилася на 12%. 2011 року почалося поступове відродження інвестиційного процесу, проте досягнути показника 2008 р. не вдалося. Доцільно зазначити, що, зважаючи на недостатньо інтенсивні темпи відновлення економічного зростання в післякризовий період 2011–2013 рр., настання внутрішньої кризи, спричиненої військовою агресією 2014 р., суттєво не позначилося на зниженні норми капітального інвестування.

Регіональний розподіл норми валових інвестицій в основний капітал за 2016–2018 рр. повторює загальнонаціональні тенденції (рис. 4). Норма валових інвестицій окремого регіону за аналогією до відповідного показника національного рівня розраховано як відсоткове значення співвідношення валових інвестицій в основний капітал регіону до величини ВРП. Регіональний аналіз розподілу норми валових інвестицій в основний капітал у 2017 р. свідчить про те, що лише в Київській області й у м. Києві цей показник перевищує 18% і становить відповідно 21,97% та 19,46%. У решті ж областях

України цей показник не досягає рівня встановленого як нормативного для розвиненої економіки окремих територіальних одиниць.

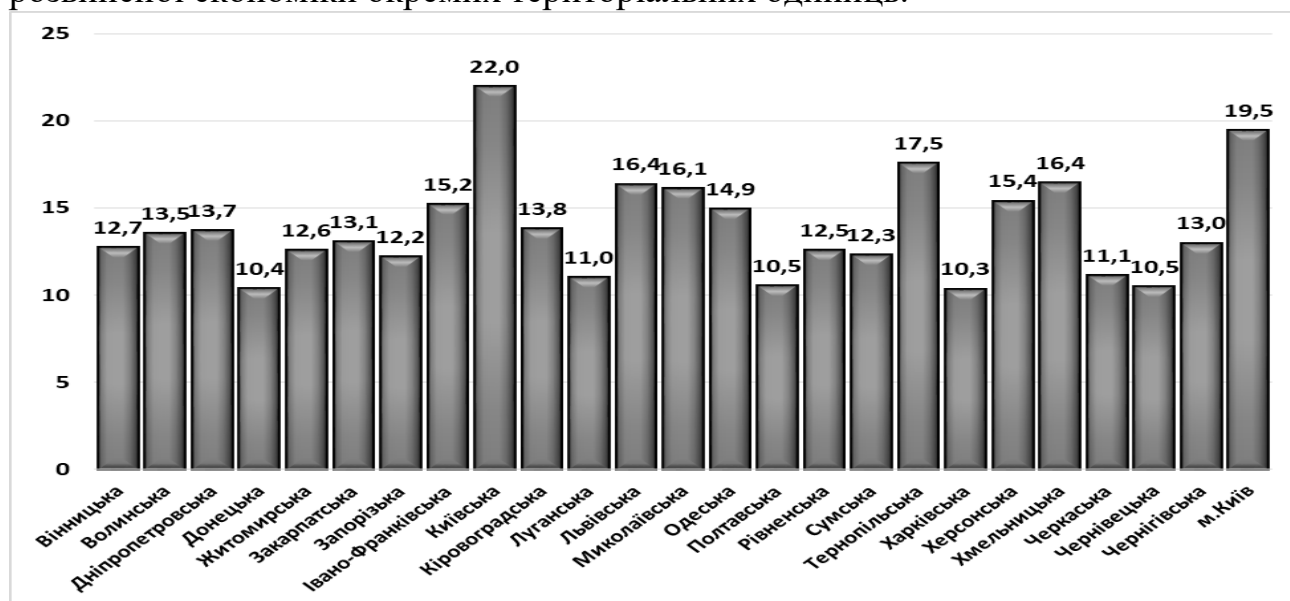

Рис. 4. Регіональний розподіл норми валових інвестицій в основний капітал у 2016-2018 роках

Отже, за показником регіональної норми валових інвестицій, економіку решти регіонів необхідно вважати стагнуючою. У групу регіонів із реальними можливостями довести рівень розвитку економіки до такого, що відповідає вимогам розвиненої економіки, потрапили такі області (норма валових інвестицій перевищує 15%): Івано-Франківська, Львівська, Миколаївська, Тернопільська, Херсонська та Хмельницька.

Ураховуючи сучасний стан економіки, оцінку інвестиційного потенціалу запропоновано здійснювати насамперед із погляду майбутнього, тобто цілей стратегічного розвитку. Базою для порівняння має слугувати модель інвестиційного потенціалу, основні елементи якої сприятимуть максимізації можливостей регіональної економіки для її стабільного зростання, модернізації та забезпечення конкурентоспроможності на внутрішньому й міжнародному ринках.

На основі проведених досліджень до оцінювання інвестиційного потенціалу можна виділити такі концептуальні підходи, що використовуються для оцінки інвестиційного потенціалу (рис. 5). Кожен із наведених підходів слугує різним цілям оцінювання й може використовуватися як окремо, так і для комплексного дослідження інвестиційного потенціалу. Як показали результати проведеного аналізу на основі кількісного підходу, на сучасному етапі регіональна економіка характеризується значною кредитозалежністю, що негативно впливає на стан зовнішнього боргу. Крім того, реалізацію окремих проєктів загальмовано внаслідок затримок недостатнього фінансування українською або іноземною сторонами, щодо проходження тендерних процедур.

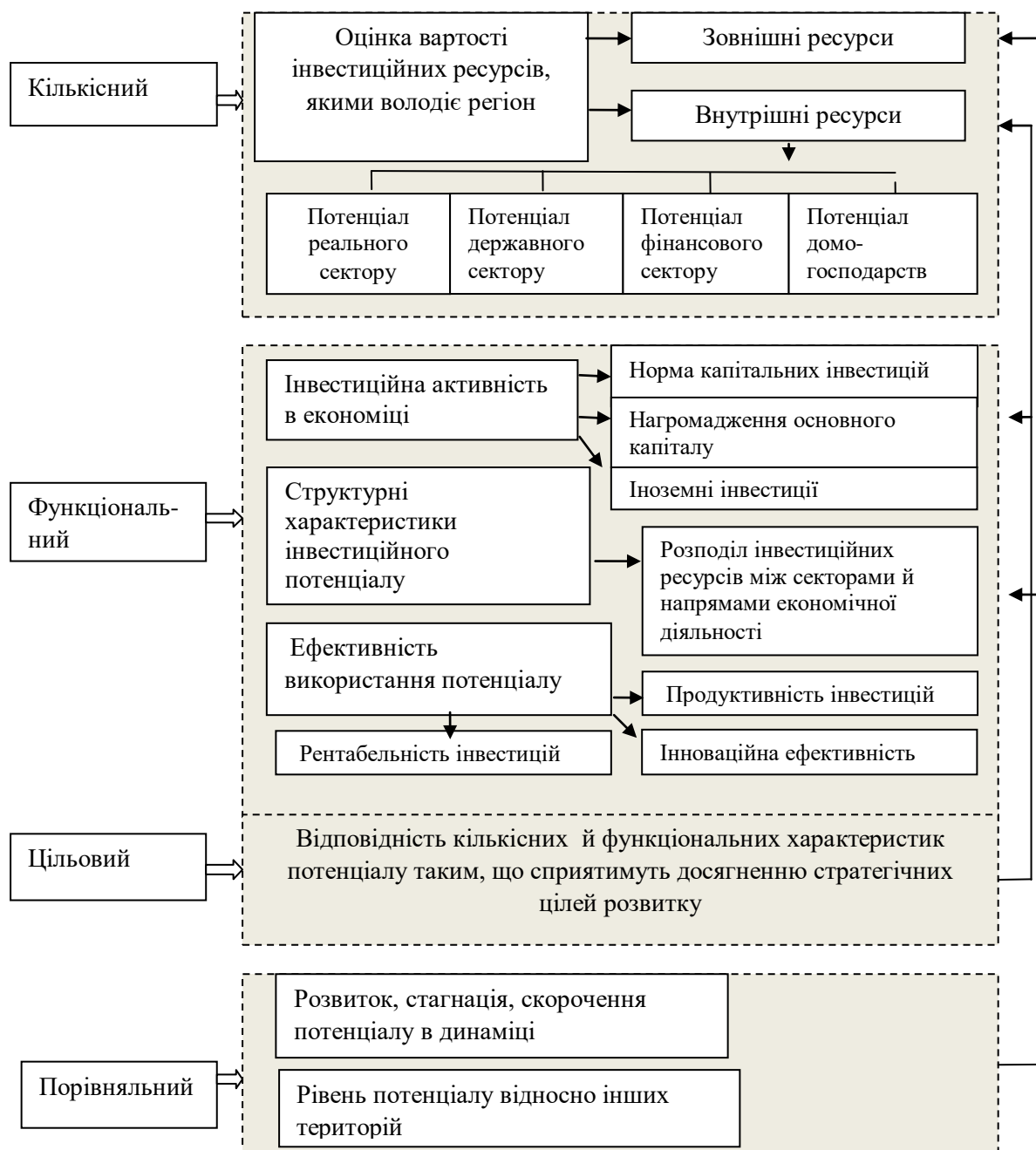

Рис. 5. Підходи до оцінки інвестиційного потенціалу регіональної економіки

Відповідно до функціонального підходу, інвестиції виконують функцію активізації економічного зростання й розвитку за певними напрямками, видами діяльності й у сукупності формують загальну модель економічного відтворення на всіх рівнях. Функціональну модель оцінки регіонального інвестиційного потенціалу можна зобразити у такому схематичному вигляді (рис. 6).

Цю модель можна використовувати для вимірювання інвестиційного потенціалу в контексті структурних зрушень, проведення бенчмаркінгу або проблемно-цільового аналізу. Проведений аналіз підтвердив, що, попри незначні структурні зрушення й абсолютне зростання капітальних інвестицій в економіку регіонів, на сьогодні законсервовано сировинно-орієнтовану модель економічного розвитку. Результати аналізу засвідчили, що протягом 2014–2018 рр. не відбулося суттєвих структурних зрушень у

формуванні й використанні інвестиційного потенціалу в розрізі інституційних секторів економіки регіонів України. Окремі позитивні зрушення, особливо в розвитку сектору послуг (у тому числі в науково-технічній галузі й ІТ технологіях), є недостатніми для забезпечення переходу економіки до постіндустріальної, інноваційної моделі розвитку. Окремого вирішення потребують проблеми розвитку індустріального сектору економіки. Розвиток та ефективне використання інвестиційного потенціалу регіонів України потребує насамперед розроблення ефективної стратегічної моделі інвестиційного забезпечення, узгодженої зі стратегічними пріоритетами й вектором розвитку національної економіки на інноваційних засадах.

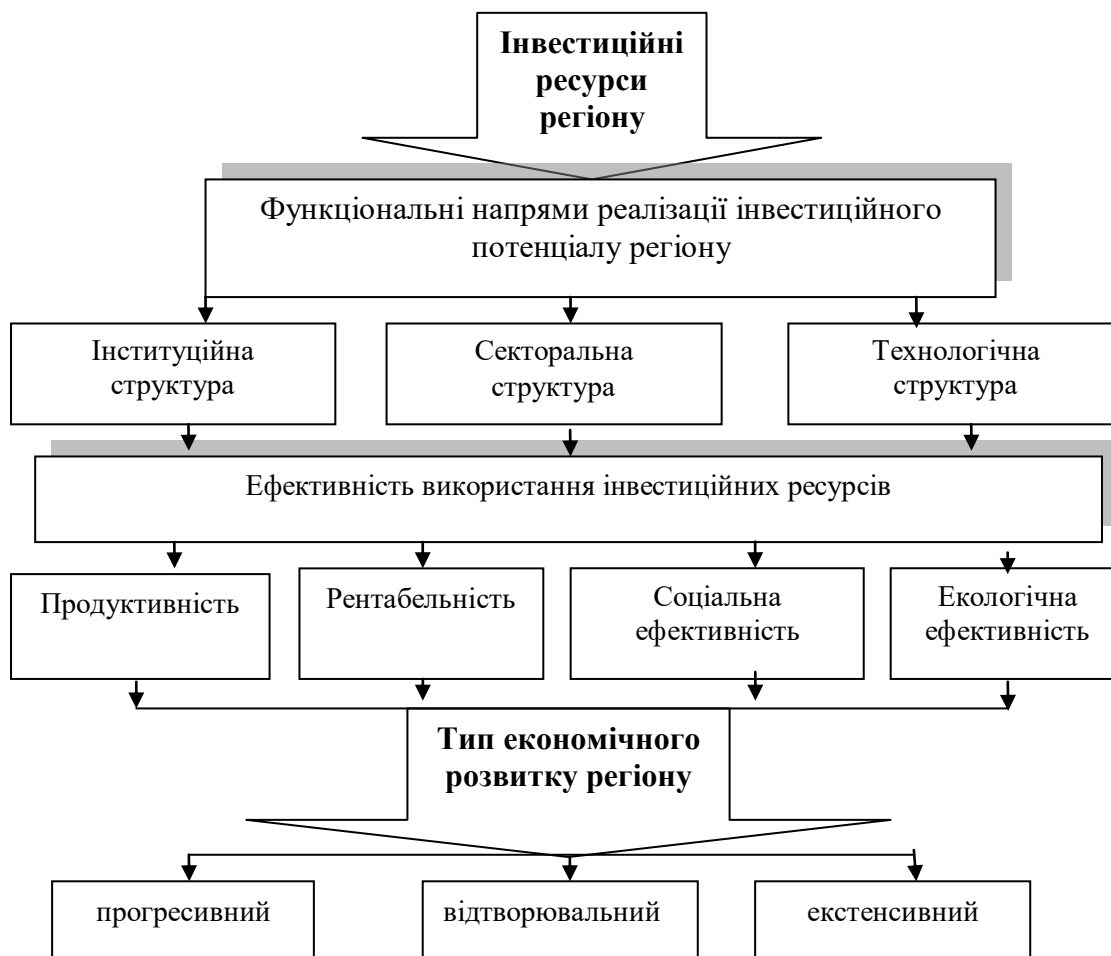

Рис. 6. Функціональна модель оцінки регіонального інвестиційного потенціалу

У четвертому розділі – **«Концептуальні основи перспектив формування інвестиційного регіонального потенціалу та ефективності його реалізації в умовах дестабілізації»** – здійснено ретроспективний аналіз формування та розвитку інвестиційного потенціалу в умовах нестабільності, розкрито сучасні проблеми регіонально-секторальної структури інвестиційного потенціалу та перспективи їх вирішення, розкрито фінансові резерви інвестиційного регіонального потенціалу в нестійких умовах.

Доведено, що динаміка інвестиційного забезпечення розвитку економіки регіонів України свідчить про залежність від дії макроекономічних чинників.

Результати проведеного аналізу виявили істотну нерівномірність інвестиційного забезпечення розвитку регіонів України, що визначається передусім різним рівнем економічного потенціалу територій, розвитку продуктивних сил, розміщенням (віддаленістю від центру й зони ООС) тощо. Крім того, регіони різняться за обсягами ВРП, площею території, чисельністю трудових ресурсів.

Іноземні інвестиції здійснюють найбільш відчутний вплив на економіку м. Київ, Луганської та Івано-Франківської областей, де частка іноземних інвестицій у ВРП перевищує середній рівень іноземного інвестування в економіку. При цьому, незважаючи на зростання ролі іноземних інвестицій у формуванні ВРП регіонів України, 2018 року порівняно з 2010 роком у більшості областей їх рівень такого впливу знизився внаслідок скорочення іноземного інвестування. Найбільш суттєвим є зниження порівняльного коефіцієнту інвестиційного забезпечення в Дніпропетровській, Харківській, Київській і Донецькій областях. Здійснено розрахунок інтегрального показника інвестиційного забезпечення розвитку регіонів у 2016–2018 роках, за яким їх умовно поділено на кластери (табл. 1).

Таблиця 1

Групування регіонів України за рівнем інвестиційного забезпечення економічного розвитку 2016–2018 роках

Рівень інвестиційного забезпечення економічного розвитку	Умова віднесення до кластеру	Регіони
Випереджаюче зростання на основі інвестицій, високий рівень використання інвестиційного потенціалу	$IP_p \geq 1$	м. Київ Київська область; Івано-Франківська область; Львівська область; Дніпропетровська область
Середній рівень інвестиційного забезпечення економічного розвитку й використання інвестиційного потенціалу	$1 \geq IP_p \geq 0,7$	Одеська область; Луганська область; Закарпатська область; Волинська область; Херсонська область; Тернопільська область; Донецька область; Миколаївська область; Полтавська область; Хмельницька область; Чернігівська область; Запорізька область
Екстенсивний розвиток, низький рівень інвестиційного використання інвестиційного потенціалу	$0,7 \geq IP_p$	Житомирська область; Черкаська область; Рівненська область; Сумська область; Кіровоградська область; Чернівецька область; Харківська область; Вінницька область

За результатами проведеного дослідження, низка областей, що посідають позиції аутсайдера стосовно обсягів залучення інвестицій, потрапили до кластеру з високим і середнім впливом інвестицій на економічне зростання. Це можна пояснити роллю інвестицій у формуванні ВВП, тобто саме інвестиції, а не накопичений потенціал виступають каталізатором розвитку регіону. Опосередковано це свідчить про відносно високий рівень використання інвестиційного потенціалу. Слід зазначити, що відповідно до методики, використаної для кластеризації, базою для порівняння слугував загальнонаціональний рівень інвестиційного потенціалу 2016–2018 роках. Тобто, згідно з прийнятою гіпотезою, інвестиційну діяльність у всіх регіонах здійснено в однакових макроекономічних умовах: стан законодавства в інвестиційній і фіскальній сфері, інституційне забезпечення, державна інвестиційна політика, вплив глобальних і геополітичних чинників. Безумовно, створення сприятливих умов для формування інвестиційного потенціалу, його накопичення та стимулювання пріоритетних напрямів використання має позитивно позначитися на ступені інвестиційного забезпечення економіки кожного регіону.

Водночас, результати дослідження дають підстави для визначення пріоритетів інвестиційного розвитку й розроблення стратегічних заходів із використанням усіх можливих інструментів регіонального впливу й мобілізації конкурентних переваг регіонів для активізації інвестиційних процесів. Формування інвестиційного потенціалу України та її регіонів потребує насамперед розроблення комплексної, збалансованої та економічно обґрунтованої інвестиційно-інноваційної стратегії, що пов'язує національну, галузеву й регіональну сфери в єдину модель сталого розвитку на інноваційних засадах.

Доведено, що фінансовий регіональний потенціал є головним інструментом і найбільш мобільним складником інвестиційного потенціалу, а його зростання – однією з ключових цілей реалізації інвестиційної діяльності. Особливістю фінансового потенціалу є його здатність у найбільш короткий термін трансформуватися в діючий інвестиційний ресурс. Систематизовано підходи до його оцінювання та класифікацію основних джерел фінансування інвестиційних процесів, серед яких пріоритетними на сучасному етапі вважаємо такі: капітальні видатки, закладені в бюджетах усіх рівнів; фінансові заощадження населення; чистий прибуток підприємств; інвестиційний портфель банків і небанківських фінансово-кредитних установ; прямі інвестиції в регіони України і прямі інвестиції з регіонів України.

У п'ятому розділі – **«Стратегічні орієнтири формування та розвитку регіонального інвестиційного потенціалу в умовах трансформацій і нестабільності»** – здійснено аналіз ефективності управління економічною системою Причорноморського регіону в контексті розвитку інвестиційного потенціалу; розкрито концептуальні засади механізмів формування сприятливого інвестиційного клімату як основи стабілізації регіональної економіки та зростання інвестиційного потенціалу; окреслено стратегічні доміанти формування й розвитку регіонального інвестиційного потенціалу в

транзитивній економіці. Відповідно до цілей дослідження, ефективність управління економічною системою регіону визначаємо як інтегровану порівняльну оцінку результатів економічної діяльності регіону, що визначає збалансованість економічної й соціальної ефективності, продуктивності використання ресурсного потенціалу й результативності управління регіоном за певний період. Таким чином, методичний підхід оцінювання ефективності управління економічною системою регіону передбачає такі етапи (рис. 7):

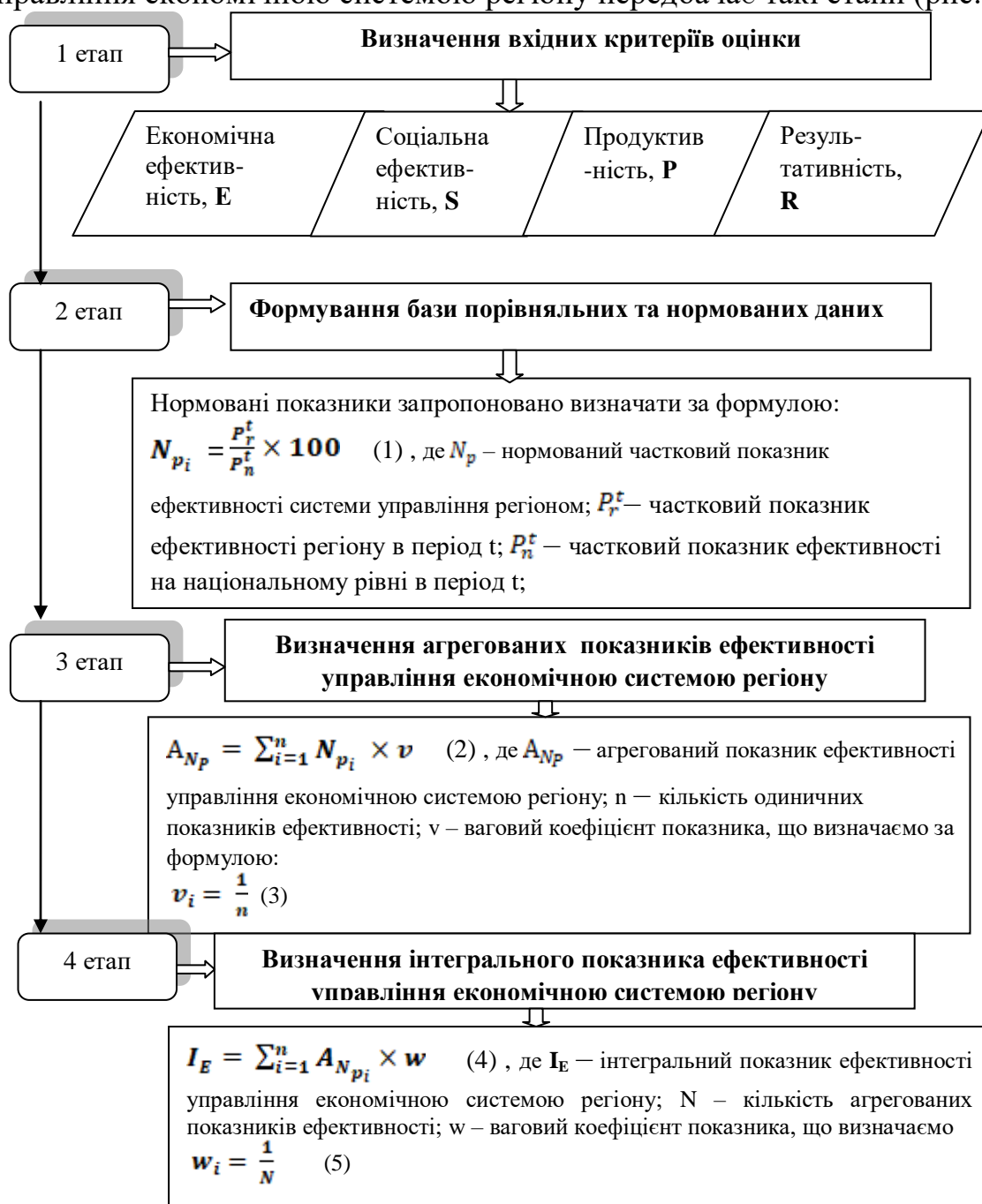

Рис. 7. Етапи оцінювання ефективності управління економічною системою регіону в контексті розвитку інвестиційного потенціалу

Результати проведених розрахунків показали, що в динаміці 2015–2017 рр. спостерігаються загальні тенденції, характерні як для України в

цілому, так і для Причорноморського регіону. Зниження рентабельності інвестицій і прибутковості операційної діяльності підприємств. При цьому зниження цих показників в областях Причорноморського регіону відбувається швидшими темпами, ніж по Україні. Найгірші показники демонструє Херсонська область, де зниження рентабельності 2017 року відбулося на 124% порівняно з Україною (-24%). Низькі обсяги прибутковості виробництва зумовлено суттєвим зростанням виробничих витрат, зокрема на енергетичні ресурси, становлять у середньому 0,06 грн. прибутку на 100 грн. випущеної продукції і знижуються 2017 р. на 26% порівняно з 2015 р.

Попри зниження прибутковості й рентабельності позитивним трендом є зростання продуктивності використання основних ресурсів, зокрема праці (від 37% у Миколаївській області до 62% в Одеській), використання енергетичних ресурсів у відсотках до ВРП (від 48% у Миколаївській до 63% в Одеській), що свідчить про поступове впровадження ресурсозберезувальних технологій і підвищення енергоефективності на підприємствах та основних засобів за їх первісною вартістю. Позитивним трендом, що свідчить про незначне, проте поступове підвищення соціальних стандартів у регіоні, є покращення показників соціальної ефективності в господарській діяльності. Так, за 2015–2017 рр. доволі істотним і таким, що перевищує планові показники на цей період, є збільшення середньої заробітної плати як по Україні, так і в Причорноморському регіоні (у середньому на 65%), а також зростання обсягів капітальних інвестицій у розрахунку на одного працюючого, що мало позитивний вплив на зростання продуктивності праці за цей час. Водночас зростання соціальних стандартів супроводжується збільшенням рівня безробіття в регіоні, що дає змогу зробити висновок про вплив цінових чинників на розвиток цих процесів.

Розраховано інтегральні індекси й узагальнено інтегровані показники ефективності управління економічною системою Причорноморського регіону у 2015–2017 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок інтегрального показника ефективності управління економічною системою Причорноморського регіону

Показники	Період	Миколаївська область	Одеська область	Херсонська область
Економічна ефективність функціонування системи (E)	2015	32,3	23,6	37,0
	2017	62,9	56,4	72,8
Соціальна ефективність системи (S)	2015	102,5	88,2	97,4
	2017	94,3	79,9	66,7
Продуктивність системи (P)	2015	66,9	83,9	64,2
	2017	61,8	86,1	65,7
Результативність системи (R)	2015	99,1	96,5	97,8
	2017	96,1	108,6	104,0
Розрахунок	$I = E^{0.25} + S^{0.25} + P^{0.25} + R^{0.25}$			
Інтегральний показник ефективності управління регіональною економічною системою (I)	2015	75,2	73,0	74,1
	2017	78,8	82,8	77,3

Проведений аналіз виявив значну диференціацію показників ефективності управління економічною системою як порівняно із середніми показниками по Україні, так і в розрізі регіонів. Результати розрахунків зваженого інтегрального показника свідчать, що ефективність управління економічною системою в усіх областях Причорноморського регіону є приблизно на одному рівні, що на 20 % є нижчим порівняно з еталонними значеннями по Україні. Зафіксовано негативне зниження загальної ефективності управління 2017 р. порівняно з 2015 у Миколаївській та Херсонській областях (на 3,6 та 3,3 % відповідно). Одеська область демонструє певне зростання (9,8%).

Основними напрямками підвищення ефективності використання наявного потенціалу Причорноморського регіону є такі:

- упровадження механізмів ефективного використання енергетичного та природно-ресурсного потенціалу;
- розбудова транспортної та ринкової інфраструктури, що дасть змогу підвищити рівень ділової активності підприємств;
- розроблення програм стимулювання інноваційної активності й модернізації підприємств;
- створення міжрегіональних кластерів, що сприятиме підвищенню ефективності використання наявних земельних і рекреаційних ресурсів;
- підвищення рівня сприятливості інвестиційного клімату в регіоні.

Отже, вирішення проблем підвищення ефективності економічної системи регіону потребує комплексного стратегічного підходу й розроблення дієвих механізмів управління як на національному, так і на регіональному рівнях. Запропоновано визначення регіональної інвестиційної стратегії як інтегрованої, складної системи взаємопов'язаних цілей, механізмів та інструментів, що охоплюють широке коло соціально-економічних, науково-технічних і політичних науково-обґрунтованих і належним чином затверджених рішень регіонального розвитку, узгоджених за напрямками, термінами й виконавцями та спрямованих на забезпечення ефективного формування, відтворення й використання інвестиційного потенціалу зі збереженням балансу інтересів регіональної влади, громади й бізнесу.

Ураховуючи проведені дослідження, вважаємо, що регіональна інвестиційна стратегія має відповідати таким вимогам:

- чітке обґрунтування активних заходів, що сприятимуть формуванню інвестиційного потенціалу на рівні господарюючих суб'єктів, населення й бюджетів усіх рівнів ;
- підвищення ефективності використання бюджетних інвестиційних ресурсів усіх рівнів;
- забезпечення пріоритетності інвестування в стратегічно значущі сектори економіки, а також стимулювання інноваційної форми інвестицій на макрорівні;
- формування стимулів для спрямування акумульованих інвестиційних ресурсів на капіталовкладення в реальний сектор економіки з урахуванням визначених цільових орієнтирів;

- надання економічно обґрунтованих преференцій довгостроковим інвестиційним проектам, що передбачають подальше реінвестування частини отриманого прибутку та спрямовані в пріоритетні з позиції сталого розвитку сфери економіки;

- пріоритетність забезпечення завдань інвестиційної політики в реалізації заходів валютної, монетарної, митної та фінансово-кредитної політики.

Запропоновано концептуальну схему процесу формування регіональної інвестиційної стратегії, яка припускає низку основних, взаємопов'язаних етапів, систематизовану за відповідним алгоритмом (рис. 8).

Рис. 8. Концептуальна схема процесу формування регіональної інвестиційної стратегії в умовах трансформації економіки

Відповідно до пропонованого алгоритму основними критеріями в розробленні регіональної інвестиційної стратегії є стратегічні цілі регіонального розвитку, спрямовані на забезпечення сталого розвитку, активізації інноваційної діяльності та зниження міжрегіональних диспропорцій, виражені в кількісних показниках з визначеним горизонтом планування, що узгоджуються на стратегічному рівні з макроекономічними цілями проєкту державної стратегії сталого розвитку «Україна-2030».

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретико-методологічне обґрунтування засад регіонального розвитку інвестиційного потенціалу, а також розроблено практичні рекомендації щодо стратегічних напрямів формування й розвитку інвестиційного потенціалу в умовах трансформацій регіональної економіки. У процесі вирішення завдань сформовано ряд висновків теоретичного, науково-методологічного та прикладного характеру, а саме:

1. Визначено, що аналіз регіонального інвестиційного потенціалу важливий для виявлення перспективних напрямів розвитку територій. Інтеграція із світовими ринками та підвищення конкурентоспроможності приватного сектору сприяли безпрецедентному зростанню таких багатьох економік, як Китай, В'єтнам та Коста-Ріка. Світова практика доводить, що регіони є зацікавленими в іноземних інвестиціях. Стратегія регіонального розвитку має використовувати комплексний підхід, який вирішує юридичні, регуляторні, адміністративні й інституційні бар'єри, що впливають на всі фази інвестиційного й бізнесового циклу. Своєю чергою державна підтримка у сфері залучення інвестицій має допомагати регіонам створити конкурентний інвестиційний клімат, сприятливий посиленню ринкової конкуренції та стимулюванню інвестицій для зростання на основі бізнесу.

2. На підставі проведених досліджень обґрунтовано функціональний підхід до комплексного оцінювання ефективності формування й реалізації інвестиційного потенціалу на рівні регіональної економіки, який поєднує структурно-класифікаційні ознаки інвестиційних процесів і показники оцінювання їх ефективності в трьох вимірах: інституційному, технологічному й секторальному. Використання цього підходу дає змогу формувати багатовимірну модель інвестиційного потенціалу, що можна використати для ідентифікації поточного типу економічного розвитку (аграрний, індустріальний, постіндустріальний) і його вектору, а також проєктування стратегічної моделі інвестиційного потенціалу відповідно до цільових орієнтирів.

3. На основі ретроспективного аналізу порівняльної динаміки розвитку ключових індикаторів економічного зростання, норм нагромадження капіталу й норм капітальних інвестицій встановлено, що у вітчизняній економіці процеси валового нагромадження основного капіталу відбуваються дуже повільними темпами (у середньому 18% ВВП), що відповідає економіці «проїдання ресурсів», а норма валових інвестицій в основний капітал в середньому 14 % від ВВП, що характеризує стагнуючий тип економічного розвитку. За період

2001–2018 рр. динаміка норм нагромадження капіталу коливалася від 27 % («економіка стабілізації та переходу до модернізації») 2007 р. до 13,5 % («проїдання ресурсів») 2015 р. відповідно до економічних циклів розвитку та під дією ключових макроекономічних домінант, серед яких насамперед «жорсткі фактори», а саме: рівень економічної стабільності, фінансово-кредитна політика та курс національної валюти. Водночас встановлено, що, на противагу капітальному інвестуванню, іноземні інвестиції є більш чутливими до «м'яких чинників»: політичної стабільності, рівня економічних ризиків, розвитку людського потенціалу й інституційного середовища. Регіональний аналіз розподілу норми валових інвестицій в основний капітал за 2015-2017 рр. свідчить про те, що лише в Київській області та в м. Києві цей показник перевищує 18% і становить відповідно 21,97 % і 19,46 %, а в решті областей цей показник не досягає рівня встановленого як нормативного для розвиненої економіки окремих територіальних одиниць. Отже, за показником регіональної норми валових інвестицій, економіку решти регіонів необхідно вважати стагнуючою. До групи регіонів із реальними можливостями розвитку економіки до такого, що відповідає вимогам розвиненої економіки відносимо такі області України (норма валових інвестицій перевищує 15%): Івано-Франківську, Львівську, Миколаївську, Тернопільську, Херсонську та Хмельницьку.

4. Відповідно до функціонального підходу проведено якісний аналіз реалізації регіонального інвестиційного потенціалу в трьох вимірах: інституційному, секторальному й технологічному. Здійснено розрахунки продуктивності, рентабельності й соціальної ефективності, що дали змогу визначити загальні тенденції ефективності використання основного капіталу в регіональній економіці, а також їх диференціацію. Виявлено тенденції зниження продуктивності нагромадженого капіталу та його впливу на формування доданої вартості, особливо в секторі державного управління й секторі нефінансових корпорацій. Результати аналізу підтвердили, що сьогодні економіка всіх регіонів належить переважно до сировинного типу, оскільки найвищий рівень капіталізації та продуктивності використання інвестиційного потенціалу є характерним для первинного сектору. Водночас встановлено, що на тлі процесу деіндустріалізації, позитивну динаміку демонструють сектори послуг – сервісний та інформаційний. Розвиток четвертинного сектору пов'язано з активізацією сфери ІТ-технологій і поступовим розвитком ринку інформаційних послуг. Обґрунтовано основні напрями державної інвестиційної політики, що мають бути підкріплені ефективною інноваційною, промисловою політикою, це сприятиме нарощенню виробництва продукції високій доданій вартості.

5. Проведений моніторинг ефективності реалізації державного інвестиційного потенціалу у формі капітальних видатків зі зведеного бюджету й основних напрямів реалізації державних інвестиційних проєктів дав змогу виявити певні позитивні зрушення, як от: поступове зростання обсягів капітальних видатків (починаючи з 2014 р. обсяги цієї статті збільшилися на 123971,3 млн. грн. (+85%)), збільшення їх питомої ваги в структурі видатків зведеного бюджету на 7,68% та норми по відношенню до ВВП з 1,29%

(2014 р.) до 4,05% (2018 р.). Водночас установлено, що в цьому секторі існують значна істотні проблеми, що не дають змоги повної мірою реалізувати державний потенціал як потужний і дієвий стимулятор економічного розвитку економіки регіонів, зокрема: розмитість пріоритетів державного інвестування та їх недостатня спрямованість на формування базису економічного зростання, неефективна організація реалізації проєктів і використання бюджетних коштів, відсутність дієвих механізмів контролю за реалізацією інвестиційних проєктів і їх фінансуванням.

6. Запропоновано методичні підходи й відповідний аналітичний інструментарій моніторингу впливу рівня інвестиційного потенціалу на темпи й види економічного зростання регіонів, що створюють передумови для їх кластеризації за типом економічного зростання і ступенем використання інвестиційних ресурсів. Підходи ґрунтуються на проведенні поетапної порівняльної оцінки питомої ваги капітальних та іноземних інвестицій у структурі ВРП з такою часткою на національному рівні. Використання запропонованого інструментарію дасть змогу розробити дієву інвестиційну політику в регіонах та забезпечити скорочення міжрегіональних диспропорцій економічного розвитку. Указані підходи також можуть бути використані для обчислення й розроблення механізмів подолання секторальних і галузевих дисбалансів інвестиційного забезпечення вітчизняної економіки й обґрунтування стратегії розвитку реального сектору.

7. Обґрунтовано методичні підходи до оцінювання ефективності управління регіональною економічною системою в контексті розвитку інвестиційного потенціалу за інтегрованими критеріями кінцевих результатів діяльності регіону: економічної ефективності, соціальної ефективності, продуктивності й результативності. Уточнено систему індикаторів за кожним критерієм, обґрунтовано математичний інструментарій та алгоритм проведення оцінювання. На основі запропонованих підходів проведено порівняльне інтегральне оцінювання ефективності управління економічною системою в розрізі областей Причорноморського регіону, яке встановило, що інтегральна ефективність в усіх областях перебуває приблизно на одному рівні, що на 20 % є нижчим порівняно з еталонними значеннями по Україні. Спільними для всіх областей залишаються проблеми такі: порівняно низький рівень прибутковості підприємств, пов'язаний зі зростанням виробничих витрат і загальним спадом ділової активності в регіоні внаслідок кризових явищ в економіці; недостатні темпи зростання доходів населення; погіршення ситуації з безробіттям; недостатній рівень енергоефективності. Позитивним є відносно високий рівень результативності управління, що виявляється у вищому рівні виконання планових показників, ніж у середньому по Україні. 2017 р. порівняно з 2015 у Миколаївській і Херсонській областях спостерігаємо погіршення показників загальної ефективності управління відповідно на 3,6 та 3,3%, що пов'язано насамперед із погіршенням інвестиційного клімату та стагнацією окремих системоутворювальних підприємств регіону. Одеська область демонструє певне зростання (9,8%). У межах кожної з областей визначено перелік певних специфічних проблем, вирішення яких дасть змогу підвищити ефективність

управління регіоном у стратегічній перспективі.

8. На основі проведених досліджень дано визначення ефективності управління економічною системою регіону як результату комплексного інтегрованого порівняння кінцевих показників економічної діяльності, що визначає збалансованість економічної й соціальної ефективності, продуктивності використання ресурсного потенціалу й результативності управління регіоном за певний період. Огляд наукових праць із проблем моніторингу ефективності регіональних економічних систем сприяв систематизуванню основних показників та універсальних індикаторів оцінювання економічної ефективності, соціального розвитку, продуктивності та результативності функціонування регіону. Пропонований математичний апарат є гнучким: він забезпечує можливість проводити моніторинг розвитку економічних систем на всіх рівнях: державному, регіональному, адміністративно-територіальному, муніципальному, також – у розрізі основних напрямів, можна доповнити кількісними та якісними індикаторами відповідно до поставлених цілей.

9. Проведено ретроспективний аналіз інвестиційного забезпечення розвитку економіки в розрізі регіонів України, на підставі якого встановлено, що обсяги інвестиційного забезпечення скорочувалися саме в піки макроекономічної нестабільності. Зокрема, у період фінансової кризи 2009–2010 рр., обсяги капітальних інвестицій скоротилися на 30 % у національній і 50 % в іноземній валюті порівняно з до кризовим періодом. А 2014–2015 рр. на тлі розгортання військової та економічної агресії, зниження світових цін на ключові експортні позиції, втрати значної частини зовнішнього ринку, стагнації підприємств реального сектора економіки й фінансово-банківської кризи відбулося зменшення обсягів капітальних інвестицій на 41% та 32% відповідно. Доведено, що в умовах макроекономічної нестабільності та кризових явищ саме інвестиції, за умови реалізації адекватної інвестиційної політики, є ключовим інструментом приведення економічної системи до рівноважного стану, вони створюють підвалини для подальшого зростання економіки регіонів та окремих територій.

10. На підставі дослідженого іноземного досвіду встановлено, що в умовах дестабілізації та економічної рецесії саме державні інвестиції в розвиток пріоритетних галузей, транспорт, інфраструктуру й інноваційну діяльність є одним із головних стабілізуючих макроекономічних інструментів. За результатами аналізу стану й тенденцій державного інвестування в Україні, зроблено висновок про його недостатню економічну ефективність і дієвість із позиції впливу на економічну стабілізацію і зростання. Систематизовано низку причин, що призводять до зниження економічного й організаційного ефекту державного інвестування, основними серед яких є такі: недостатня ефективність відбору та реалізації державних інвестиційних проєктів, їх невідповідність потребам економіки й суспільства на сучасному етапі розвитку, значна бюрократизація та недостатня прозорість процедур бюджетного фінансування інвестицій, відсутність ефективних механізмів контролю результативності реалізації проєктів.

11. Розроблено й апробовано методичні підходи й аналітичний інструментарій діагностування фінансових резервів зростання інвестиційного потенціалу регіональної економіки й ефективності їх використання в умовах нестабільності. Вони базуються на обчисленні таких економічних показників: резерви зростання інвестиційного потенціалу в контексті їх використання як капітальних інвестицій; ступінь використання фінансового потенціалу в інвестиційних процесах; запас інвестиційних можливостей зростання ВРП; рівень мобільності фінансово-інвестиційного потенціалу. На підставі проведених розрахунків встановлено, що наявний фінансовий потенціал інвестиційного розвитку економіки всіх регіонів України, незважаючи на кризові явища, є досить значним і становить у середньому 75% ВВП. Проте проблемними питаннями, що перешкоджають мобілізації вільних фінансових ресурсів і їх трансформації в дієвий інвестиційний ресурс, залишаються такі: стан інвестиційного клімату, недосконале законодавство, неефективне державне адміністрування інвестицій, відсутність дієвих стимулів для інвестиційно-інноваційної діяльності, високий рівень корупції.

12. Наголошено, що одним з найважливіших стратегічних завдань, які постають перед нашою країною, є формування сприятливого інвестиційного клімату як базової передумови запуску процесів активного розвитку, відтворення й ефективного використання інвестиційного потенціалу на всіх рівнях. Проведено діагностику інвестиційного клімату в Україні у розрізі показників економічного, інституційно-правового середовища, ресурсного потенціалу й безпеки інвестиційної діяльності, визначено ключові переваги й недоліки країни на основі міжнародних рейтингів. Установлено, що, попри покращення стану інвестиційного клімату в останні роки, за визначеним переліком позицій (дерегуляція бізнесу, стан інфраструктури, інноваційний та людський потенціал, відкритість економіки) є наявними бар'єрами насамперед економічного, політичного та безпекового характеру, що значною мірою стримують розвиток інвестиційної діяльності. Наявні можливості знівельовано поточними ризиками фінансового, політичного, екологічного й техногенного характеру, а нестабільність законодавства й непрогнозованість макроекономічного становища стримують започаткування масштабних довгострокових інвестиційних проектів.

13. На підставі систематизації наукових підходів запропоновано авторське визначення регіональної інвестиційної стратегії, згідно з яким – це інтегрована, складна система взаємопов'язаних цілей, механізмів та інструментів, що охоплюють широке коло соціально-економічних, науково-технічних і політичних, науково-обґрунтованих і належним чином затверджених рішень регіонального розвитку, узгоджених за напрямками, термінами й виконавцями та спрямованих на забезпечення ефективного формування, відтворення й використання інвестиційного потенціалу із збереженням балансу інтересів регіональної влади, громади й бізнесу. Окреслено її роль, структурні характеристики й функції в процесах забезпечення сталого розвитку. Установлено, що за умови збереження тенденцій інвестування у перспективі виникатимуть «розриви» між фактичними та необхідними обсягами залучення

інвестиційних ресурсів, особливо в частині іноземного капіталу. Вирішення проблеми забезпечення сталого розвитку економіки потребує комплексного стратегічного підходу й відповідних механізмів реалізації стратегії, першочерговими завданнями якої є збільшення обсягів іноземних інвестицій в економіку регіонів України, мобілізація наявних фінансових резервів та ефективне їх використання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, розділи в монографіях:

1. Крамаренко І. С. Формування та розвиток регіонального інвестиційного потенціалу в умовах структурних трансформацій економіки: теорія, методологія та практика. Миколаїв: ФОП Швець В.М., 2019. 356 с. (21,88 друк. арк.)
2. Крамаренко І. С. Методика оцінки інвестиційної привабливості: мега-, макро-, мезо-, мікрокрівні. Сучасні тенденції розвитку фінансово-кредитної системи: теорія та практика : колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП «Астроя», 2019. С.6–10. (0,31 друк. арк.)
3. Крамаренко І.С. Дослідження кредитної діяльності банків України. Соціально-економічні аспекти розвитку підприємництва в Україні : колективна монографія / Під ред. Непочатенко О. О. Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2018. С. 123–130. (0,41 друк. арк.)
4. Kramarenko, Irina Nahalni aspekty stymuliuvannia protsesiv detinizatsii natsionalnoi ekonomiky [Analysis of production of agro-food products by regions of Ukraine: spatial asymmetries]. Social and economic aspects of sustainable development of regions, T2. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2018; ISBN 978-83-62683-52-9 [in Ukrainian]. (0,41 друк. арк.)
5. Крамаренко І. С., Козаченко Л. А., Бугровська Ю. В. Таргетована реклама – спосіб працевлаштування осіб з інвалідністю. Інклюзивне навчання: основні принципи та дієві технології: монографія / Кол. авторів; відп. ред. Г. В. Давиденко. Вінниця, 2018. С.34–46. (0,75 друк. арк., особистий внесок: аналіз зайнятості осіб з інвалідністю та обґрунтування практичних рекомендацій щодо їх працевлаштування – 0,4 друк. арк.)
6. Крамаренко І.С. Реінжиніринг навчального процесу: від теорії до практики. Миколаїв: ФОП Швець В.Д., 2014. 64с(4,0 друк. арк.)
7. Іртищева І. О., Крамаренко І. С Стратегія розвитку фінансово-кредитного забезпечення агропродовольчої сфери України: монографія. Миколаїв: Дизайн та поліграфія, 2012. 172 с. (10,75 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування теоретичних, методичних та практичних аспектів формування стратегії розвитку фінансово-кредитного забезпечення агропродовольчої сфери України – 5,75 друк. арк.)

Статті в наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних:

8. Крамаренко І.С. Регіональна структура інвестиційного потенціалу: сучасний стан та концептуальні підходи. *Вісник ХНАУ*. 2019. № 4. С. 150-162. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія; Cite Factor Academic Scientific Journals; Academic Resource Index ResearchBib (0,75 друк. арк.)
9. Крамаренко І.С., Сенкевич О.Ф., Клецов Є.С., Прокопенко Н.О., Кльоц Ю.Ю. Особливості формування інвестиційного потенціалу: регіональний та національний аспект. *Вісник ХНАУ*. 2019. № 3. С. 343-357. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія; Cite Factor Academic Scientific Journals; Academic Resource Index ResearchBib (0,88 друк. арк., особистий внесок: аналіз джерел формування інвестиційного потенціалу на регіональному рівні – 0,20 друк. арк.)
10. Крамаренко І.С., Войт Д.С., Кравець Л.О. Ефективність використання інвестиційного потенціалу національної економіки у контексті впливу на економічне зростання. *Вісник ХНАУ*. 2019. № 1. С. 403–413. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія; Cite Factor Academic Scientific Journals; Academic Resource Index ResearchBib (0,62 друк. арк., особистий внесок: оцінка ефективності використання інвестиційного потенціалу національної економіки у контексті впливу на економічне зростання – 0,20 друк. арк.)
11. Крамаренко І.С., Іртищев О.С., Кльоц Ю.Ю., Кравець Л.О. Аналіз структурних трансформацій інвестиційного потенціалу: функціональний аспект. *Вісник ХНАУ*. 2019. № 2. С. 458–468. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія; Cite Factor Academic Scientific Journals; Academic Resource Index ResearchBib (0,62 друк. арк., особистий внесок: аналіз функціональних структурних трансформацій інвестиційного потенціалу – 0,20 друк. арк.)
12. Крамаренко І.С., Хаустова К.М., Архангельська А.–М.І. Роль інвестицій в розвитку транспортно–логістичної системи України. *Економіка і суспільство*. 2019. № 20. С. 456–462. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI) (0,37 друк. арк., особистий внесок: оцінка впливу інвестицій на розвиток транспортно–логістичної системи України – 0,15 друк. арк.)
13. Крамаренко І.С. Інвестиційна діяльність підприємств України: регіональний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 20. С. 5–9. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія (0,25 друк. арк.)
14. Крамаренко І.С. Галузеві особливості інвестиційної привабливості підприємств. *Агросвіт*. 2019. № 21. С. 30–35. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія (0,31 друк. арк.)

15. Крамаренко І. С. Індикатори діагностики інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2019. № 24. С. 90–96. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія (0,37 друк. арк.)*
16. Крамаренко І.С. Інвестиційний потенціал сільськогосподарських підприємств: фактори впливу. *Електронне фахове видання «Ефективна економіка»*. 2019. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/56.pdf (дата звернення 10.02.2020р.). *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія (0,37 друк. арк.)*
17. Крамаренко І. С., Широков М. А., Нікон Д. Є., Білоус О. А. Роль інвестиційного потенціалу у контексті продовольчої безпеки. *Вісник ХНАУ*. 2018. № 3. С. 433–444. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія; Cite Factor Academic Scientific Journals; Academic Resource Index Research Bib (0,68 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування ролі інвестиційного потенціалу у контексті продовольчої безпеки – 0,20 друк. арк.)*
18. Крамаренко І. С., Бондаренко Л. А. Дослідження економічних показників виробництва агропродовольчої продукції України. *Агросвіт*. 2018. № 2. С. 17–22. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія (0,31 друк. арк., особистий внесок: аналіз економічних показників виробництва агропродовольчої продукції України – 0,20 друк. арк.)*
19. Крамаренко І. С., Дубогрій Н. О. Оцінка кредитного портфеля АТ «Райффайзен Банк Аваль». *Ефективна держава*. 2018. № 2. С. 88–91. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія (0,19 друк. арк., особистий внесок: аналіз кредитного портфеля АТ «Райффайзен Банк Аваль» – 0,15 друк. арк.)*
20. Крамаренко І. С., Козаченко Л. А. Методика оцінки кредитоспроможності позичальника: практичний аспект. *Економіка України*. 2018. № 5. С. 49–61. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія; Open Academic Journals Index OAJI.net (0,75 друк. арк., особистий внесок: аналіз методик оцінки кредитоспроможності позичальника й обґрунтування перспектив удосконалення – 0,40 друк. арк.)*
21. Крамаренко І. С. Аналіз ринку хлібобулочної продукції України. *Вісник ХНАУ: зб. наук. праць. Економічні науки*. 2017. № 4. С. 396–404. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія; Cite Factor Academic Scientific Journals; Academic Resource Index ResearchBib (0,5 друк. арк.)*
22. Крамаренко І. С. Стан інвестиційної діяльності України в умовах економічної нестабільності. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. С. 107–113. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI) (0,37 друк. арк.)*

23. Крамаренко І.С., Козаченко Л.А. Залучення інвестицій в регіони України: стан та перспективи розвитку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2014. № 3. С. 25–29. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI) (0,25 друк. арк., особистий внесок: аналіз залучення інвестицій у регіони України – 0,15 друк. арк.)*

24. Іртищева І.О., Крамаренко І.С. Інвестиційна привабливість економіки: міжрегіональні асиметрії. *Регіональна економіка*. 2014. № 2 (72). С. 84-95. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія (0,68 друк. арк., особистий внесок: аналіз регіональних асиметрій інвестиційної привабливості та обґрунтування напрямів щодо їх подолання – 0,34 друк. арк.)*

25. Крамаренко І.С. Міжгалузеві асиметрії кредитування національних підприємств. *Бізнесінформ*. 2014. № 12. С. 411–415. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Ulrichswe, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, Academic Journals Database, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, Bielefeld Academic Search Engine GetInfo, OpenAire i Open AIRE plus, World Cat, Соціонет (Socionet), Open Access Library, J-Gate, Академія Google, ResearchBib (0,25 друк. арк.)*

26. Крамаренко І.С. Перспективи розвитку інвестиційної діяльності в агропродовольчій сфері Миколаївської області. *Економіка харчової промисловості*. 2013. № 1 (17). С. 36-39. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Directory of Open Access Journals, Scilit, EBSCO host, CABI, Ulrich's Periodicals Directory, ROAD, AGRIS, Index Copernicus International, Dimensions, «Бібліометрика української науки» (0,18 друк. арк.)*

27. Крамаренко І.С. Інвестиційне забезпечення агропродовольчої сфери України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 5. С. 30-32. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія (0,13 друк. арк.)*

28. Крамаренко І.С. Використання нетрадиційних банківських операцій та послуг агропродовольчими підприємствами України. *Бізнес-навігатор*. 2013. № 3(32). С. 109-112 *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI) (0,13 друк. арк.)*

29. Крамаренко І.С. Фактори впливу на інвестиційно-фінансову привабливість підприємств агропродовольчої сфери України. *Агросвіт*. 2013. № 15. С. 22-25. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія (0,13 друк. арк.)*

30. Крамаренко І.С. Державне фінансування агропродовольчої сфери України. *Агросвіт*. 2013. № 17. С. 13-17 *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія (0,31 друк. арк.)*

31. Іртищева І.О., Смелянець Т.В., Бурдельна Г.О., Крамаренко І.С. Стан та стратегічні орієнтири інвестиційно-фінансового забезпечення

агропродовольчої сфери в умовах глобалізації. *Агросвіт*. 2012. № 7. С. 26-32. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Академія (0,37 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування стратегічних орієнтирів інвестиційно-фінансового забезпечення агропродовольчої сфери в умовах глобалізації – 0,10 друк. арк.)*

Статті в наукових фахових виданнях:

32. Крамаренко І.С. Перспективи розвитку підприємств закритого типу виробництва (на прикладі хлібопекарської галузі). *Економічна та продовольча безпека*. 2017. Том 5 Випуск 1. С. 53–59. (0,37 друк. арк.)

33. Крамаренко І.С. Дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств в Україні. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 2 (209). С. 151–155. (0,25 друк. арк.)

34. Крамаренко І.С., Бугровська Ю.В., Повх О.М. Інноваційні підходи вдосконалення освітньо-реабілітаційного процесу навчальних закладів в умовах соціалізації економіки регіону. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. праць*. 2015. № 12 (14). С. 207–219. (0,75 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування використання соціальних інвестицій та інвестиційних проєктів закладами вищої освіти для підвищення економіки регіону – 0,40 друк. арк.)

Статті в наукових виданнях іноземних держав

35. Kramarenko I., Illich S., Archybisova D., Hrystoforov V., Kravets L. Strategic Dominants off Orming and Development of Investment Capacity in Transition Economy. *Perspectives–Journal on Economic is Sues*. 2019. № 2. P. 70–82. (0,75 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування стратегічних домінантів розвитку інвестиційного потенціалу в умовах трансформаційної економіки – 0,15 друк. арк.)

36. Мельниченко В.В., Крамаренко І.С. Становлення професійної «Я-Концепції» у студентів економічних спеціальностей: психологічні компоненти. *European Humanities Studies : State and Society*. 2018. № 4(I). P. 42–54 [in Ukrainian]. (0,75 друк. арк., особистий внесок: розробка програми професійного становлення студентів економічних спеціальностей – 0,35 друк. арк.)

37. Kramarenko I. Social-economic and Intellectual Development of Ukraine: Regional and National Aspect. *Danish scientific journal*. 2017. № 1. ISSN 3375-2389. P. 20–28. (0,5 друк. арк.)

38. Kramarenko I., Povh O. Market of Dairy Production of Ukraine: State, Problems, Prospects. *Innovative solutions in modern science*. 2017. № 10(19). P. 14–21 [in Ukrainian]. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: RSCI, Science Index, Bielefeld Academic Search Engine, Worldcat, Cite Factor, Researchbib, Google Scholar (0,43 друк. арк., особистий внесок: аналіз ринку молочної продукції та розробка рекомендацій щодо подальшого розвитку – 0,25 друк. арк.)*

39. Крамаренко І.С., Амеленчук А.В Впровадження корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах України. *Innovative solutions in modern science*. 2016. №9(9). Р. 4-15. [in Ukrainian]. *Входить до наукометричних баз реферування та індексування: : RSCI, Science Index, Bielefeld Academic Search Engine, Worldcat, Cite Factor, Researchbib, Google Scholar (0,69 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування впровадження корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах України – 0,35 друк. арк.)*

40. Крамаренко І. Development of Educational and Social Inclusion in Conditions of Social Transformation of Ukraine. *TILTAI*. 2015. Vol 72. № 3. Р. 83–90. *(0,44 друк. арк.)*

Статті в інших виданнях:

41. Крамаренко І. С., Леонова Ю. С. Інноваційна діяльність вищих навчальних закладів України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Кримський економічний вісник*. 2013. № 6 (7). С. 255–257. *(0,12 друк. арк., особистий внесок: аналіз інноваційної діяльності закладів вищої освіти в Україні – 0,06 друк. арк.)*

42. Крамаренко І. С., Цибко М. О. Застосування реінжинірингу у вищому навчальному закладі: теоретичний аспект. *Вісник ОНУ імені І.І.Мечникова*. 2013. Т.18. Вип. 4/2. С. 96–100. *(0,25 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування застосування реінжинірингу у вищому навчальному закладі – 0,15 друк. арк.)*

43. Крамаренко І.С. Реінжиніринг бізнес-процесів - метод ефективної діяльності малих підприємств в Україні. URL: http://consult-center.com.ua/wp-content/uploads/2014/02/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%98%D0%A1.pdf *(0,5 друк. арк.) (дата звернення 15.12.2019 р.)*

Опубліковані праці апробаційного характеру:

44. Крамаренко І. С. Інвестиційна привабливість підприємств: сучасний стан та перспективи розвитку. *Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності*: мат-ли IV Всеукра. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Миколаїв, 02 березня 2019 року) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ Університет «Україна», 2019. С. 81–84. *(0,18 друк. арк.)*

45. Крамаренко І. С. Дослідження стану соціально-економічного розвитку туристичної галузі в Україні. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України*: мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. студ., аспірантів та вчених (Одеса, 10 квітня 2019 року) / Одеський національний економічний університет. Одеса: ОНЕУ, 2019. С.69–72. *(0,18 друк. арк.)*

46. Крамаренко І. С. Регіональні особливості інвестиційної привабливості підприємств. *Сучасні технології розвитку людини в*

інтегрованому суспільстві: мат-ли III Міжнар. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 11 квітня 2019 року). Миколаїв: ММІРЛ Університету «Україна», 2019. С. 163–166. (0,18 друк. арк.)

47. Крамаренко І. С. Система факторів інвестиційної привабливості. *Актуальні проблеми молоді в сучасних соціально-економічних умовах*: мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 22 березня 2019 року) / Житомирського економіко-гуманітарного інституту ВНЗ “Університет “Україна”. Житомир: ПП “ДжіВіЕс”, 2019. С.70–72. (0,13 друк. арк.)

48. Крамаренко І. С. Інноваційно-інвестиційна діяльність: сучасний стан та перспективи. *Молодь: освіта, наука, духовність*: мат-ли XVI Всеукр. наук. конф. студ. і молодих вчених (м. Київ, 16–18 квітня 2019 р.) у 3 ч., ч. I. Київ: Університет «Україна», 2019. С. 85–87. (0,18 друк. арк.)

49. Стегней М. І., Іртищева І. О., Крамаренко І. С. Особливості формування національного інвестиційного потенціалу. *Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів*: збір. тез доповідей III Всеукр. наук.-практ. конф. (Мукачеве, 16-17 травня 2019 р.) / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін.– Мукачеве: Вид-во МДУ, 2019. С. 499–501. (0,18 друк. арк., особистий внесок: дослідження особливостей формування національного інвестиційного потенціалу – 0,06 друк. арк.)

50. Крамаренко І. С. Оцінка інвестиційного потенціалу національної економіки. *Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності*: мат-ли V Всеукр.ї наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Миколаїв, 12 жовтня 2019 року) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ Університет «Україна», 2019. С. 123–125. (0,12 друк. арк.)

51. Крамаренко І. С. Сутність державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності. *Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи*: мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молодих вчених. У 2-х ч. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері / За загал. ред. проф. А. В. Серікова. (Харків, 12 листопада 2019 року). Харків: ХНУБА, 2019. С. 202-205. (0,18 друк. арк.)

52. Крамаренко І. С. Сучасний стан ефективності інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств України. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку національного господарства в умовах глобальної нестабільності*: мат-ли Міжнар. форуму (Кременчук, 02-03 грудня 2019 року) / Кременчуцький нац. ун-т імені Михайла Остроградського. Кременчук: Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2019. С. 194–196 (0,13 друк. арк.)

53. Крамаренко І.С., Христофоров В.О. Кравець Л.О. Стратегічні доміанти формування розвитку інвестиційного потенціалу в транзитивній економіці. *Трансформація націоналізації економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії*: мет-ли IV міжнародної наукв.-практ. конф. (Миколаїв, 27 грудня 2019 р.)/ Миколаївський національний університет імені

В.О. Сухомлинського. Миколаїв: ФОП Головка, 2019. С 26-29. (0,18 друк. арк., особистий внесок: розроблення стратегічних домінант формування інвестиційного потенціалу – 0,10 друк. арк.)

54. Крамаренко І. С. Регіональні особливості ринку агропродовольчої продукції України. *Сучасні технології розвитку людини в інтегрованому суспільстві*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Миколаїв, 15 травня 2018 року). Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ Університет «Україна», 2018. С. 124–127. (0,18 друк. арк.)

55. Крамаренко І. С. Проблеми кредитування фізичних осіб в Україні. *Фінансове регулювання зрушень у економіці України*: матеріали доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, (Мукачєво, 18 квітня 2018 року). Мукачєво: Вид-во МДУ, 2018. С.49–51. (0,18 друк. арк.)

56. Крамаренко І. С. Моделі оцінки кредитоспроможності позичальника. *Стратегії, проблеми та регулювання економічних систем в умовах макроекономічної нестабільності*: мат-ли III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Миколаїв, 01-02 червня 2018 року) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ Університет «Україна», 2018. С. 78–81. (0,18 друк. арк.)

57. Крамаренко І. С. Комплексна методика оцінка кредитоспроможності підприємства. *Проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності*: мат-ли V Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Миколаїв, 12-13 жовтня 2018 року) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ММІРЛВНЗ Університет «Україна», 2018. С. 78–82. (0,18 друк. арк.)

58. Крамаренко І. С. Аналіз прострочених кредитів, наданих нефінансовим корпораціям в Україні. *Проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності*: мат-ли IV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Миколаїв, 13-14 жовтня 2017 року). Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ММІРЛВНЗ Університет «Україна», 2017. С.26–29. (0,18 друк. арк.)

59. Крамаренко І.С. Проблеми реалізації стратегії економічного та соціального розвитку України. *Стратегії, проблеми та регулювання економічних систем в умовах макроекономічної нестабільності*: мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Миколаїв, 18-19 березня 2016 року) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ Університет «Україна», 2016. С.89–91. (0,18 друк. арк.)

60. Kramarenko I.S. Social-economic and Intellectual Development of Ukraine: National aspect. *Проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності*: мат-ли III Всеукр. наук.-практ. конф. з

міжнародною участю (Миколаїв, 04-05 листопада 2016 року) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ММІРЛВНЗ Університет «Україна», 2016. С. 74–78. (0,18 друк. арк.)

61. Kramarenko I.S. Strategy of socio-economic and intellectual development of national system. *Сучасні технології розвитку людини в інтегрованому суспільстві*: мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 05 жовтня 2016 року) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ММІРЛВНЗ Університет «Україна», 2016. С. 95–99. (0,25 друк. арк.)

62. Крамаренко І.С. Аналіз кредитного портфеля ПАТ «ПУМБ». *Стратегії, проблеми та регулювання економічних систем в умовах макроекономічної нестабільності*: мат-ли II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Миколаїв, 31 березня 2017 року) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ММІРЛВНЗ Університет «Україна», 2016. С. 61–64 (0,18 друк. арк.)

63. Крамаренко І.С. Капітальні інвестиції: стан, проблеми, перспективи. *Глобальні виклики розвитку обліку, економіки та фінансів національних підприємств*: мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Миколаїв, 03–04 квітня 2015 року) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ВД «Гельветика», 2015. С. 139–141. (0,13 друк. арк.)

64. Крамаренко І.С. Джерела фінансування інвестиційної діяльності в Україні. *Проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності*: мат-ли II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Миколаїв, 9-10 жовтня 2015 року) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ Університет «Україна», 2015. С.75–78 (0,18 друк. арк.)

65. Крамаренко І.С. Сучасні технології управління у вищих навчальних закладах. *Освіта як перспектива сфера економіка: матеріали Міжвуз. наук.-практ. конф.* (Миколаїв, 25 березня 2014р.) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»». Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ Університету «Україна», 2014. С. 60–62 (0,13 друк. арк.)

66. Крамаренко І.С., Леонова Ю.С., Цибко М.О. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємств України: сучасний стан та перспективи. *Фінансові аспекти діяльності підприємств в умовах кризи*: мат-ли I Міжвуз. наук. конф. (Київ, 27-28 лютого 2014 року). Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ: Університету «Україна», 2014. С. 116-119. (0,18 друк. арк., особистий внесок: аналіз стану інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств– 0,06 друк. арк.)

67. Крамаренко І.С., Цибко М.О. Оцінка рівня ліквідності промислових підприємств Миколаївської області. *Транснаціоналізація економічних систем: тенденції та перспективи розвитку*: мат-ли Міжнар.наук.-практ. конф. (Миколаїв, 18 квітня 2014р.) / Миколаївський

національний університет імені В.О. Сухомлинського. Миколаїв: ВД «Гельветика», 2014. С. 259-261. (0,18 друк. арк., особистий внесок: аналіз рівня ліквідності промислових підприємств – 0,09 друк. арк.)

68. Крамаренко І. С., Бугровська Ю. В. Інноваційні підходи управління реабілітаційно-оздоровчими процесами у вищих навчальних закладах України. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації конвенції ООН про права інвалідів: мат-ли XIV міжнар.наук.-практ. конф.»* (Київ, 19-20 листопада 2014 року) / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». К: Університет «Україна», 2014. С.237–239. (0,25 друк. арк., особистий внесок: розробка рекомендацій щодо інноваційних підходів управління реабілітаційно-оздоровчими процесами у закладах вищої освіти України – 0,15 друк. арк.)

69. Крамаренко І. С., Повх О. М. Інноваційні підходи до управління реабілітаційно-оздоровчими та навчальними закладами в умовах соціалізації економіки. *Структурні трансформації національних економік в умовах глобалізації: мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф.* (Миколаїв, 31 жовтня 2014р.) / Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Миколаїв: ВД «Гельветика», 2014. С.301–304. (0,18 друк. арк., особистий внесок: аналіз стану інноваційних підходів управління реабілітаційно-оздоровчими процесами в умовах соціалізації економіки – 0,09 друк. арк.)

70. Крамаренко І. С. Сучасний стан інвестиційної діяльності України в умовах економічної нестабільності. *Проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності: мат-ли Всеукр.наук.-практ. конф.* (Миколаїв, 28–29 листопада 2014 року) / Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університет «Україна». Миколаїв: ВД «Гельветика», 2014. С.147–149. (0,12 друк. арк.)

71. Крамаренко І. С. Фінансовий реінжиніринг як інструмент підвищення ефективності антикризового управління. *Розвиток національних економік в умовах глобальної нестабільності: мат-ли I міжнар. наук.-практ. конф.* (Одеса, 15-16 лютого 2013 року) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. Одеса: ВД «Гельветика», 2013. С.176–178. (0,13 друк. арк.)

72. Крамаренко І. С. Кредитування підприємств України: сучасний стан, проблеми, перспективи. *Актуальні питання економіки та управління у сучасних соціально-економічних умовах: мат-ли Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (Дніпропетровськ, 14–15 жовтня 2013 року) / Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля. Дніпропетровськ: «Герда», 2013. С. 175–177 (0,13 друк. арк.)

73. Крамаренко І. С. Використання бенчмаркінгу агропродовольчими підприємствами України. *Економіка в умовах сталого розвитку: контекст підприємств, регіонів, країн: мат-ли Міжнар. наук. конф.* (Дніпропетровськ, 20 листопада 2013 року) / Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет». Дніпропетровськ: НГУ», 2013. С. 211–213 (0,13 друк. арк.)

АНОТАЦІЯ

Крамаренко І. С. Регіональний розвиток інвестиційного потенціалу в умовах структурних трансформацій економіки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2020.

Дисертацію присвячено формуванню теоретико-методологічних засад обґрунтування питань регіонального розвитку інвестиційного потенціалу, а також розробленню практичних рекомендацій щодо концептуально-стратегічних напрямів формування й розвитку інвестиційного потенціалу в умовах трансформацій і нестабільності регіональної економіки.

Обґрунтовано методичні підходи до комплексного оцінювання ефективності процесів формування й розвитку інвестиційного потенціалу на регіональному рівні. Проаналізовано процеси формування інвестиційного потенціалу у транзитивних умовах, виокремлено основні домінанти його зростання на регіональному рівні. Проведено якісний аналіз процесів капіталізації в розрізі інституційних та економічних секторів регіональної економіки й технологічної структури капітальних вкладень. Здійснено моніторинг ефективності державного інвестування та його впливу на активізацію регіональних інвестиційних процесів. Запропоновано методичний інструментарій дослідження впливу інвестиційного потенціалу на темпи й напрями економічного зростання регіонів. Обґрунтовано методичні підходи до оцінювання ефективності управління регіональною економічною системою. Здійснено аналіз ефективності управління економічною системою регіону. Проаналізовано тенденції формування і розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України в умовах дестабілізації та економічної рецесії; ефективність державного інвестування в контексті його впливу на забезпечення економічної стабільності та зростання економіки регіонів. Обґрунтовано методичні підходи до оцінювання фінансових резервів зростання інвестиційного потенціалу регіональної економіки й оцінено ефективність їх використання в умовах нестабільності. Діагностовано стан інвестиційного клімату в Україні як основи стабілізації регіональної економіки та зростання інвестиційного потенціалу. Розкрито сутність, визначено структурні складники й роль інвестиційної стратегії на регіональному рівні. Визначено стратегічні орієнтири потреб регіональної економіки в інвестиційних ресурсах у контексті планового економічного зростання.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, інвестиційний потенціал, фінансовий потенціал, інвестиційні інструменти, інновації, інтегральне оцінювання, регіональна інвестиційна стратегія, структурні трансформації економіки.

АННОТАЦИЯ

Крамаренко И. С. Региональное развитие инвестиционного потенциала в условиях структурных преобразований экономики. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2020.

Диссертация посвящена формированию теоретико-методологических основ обоснования вопроса регионального развития инвестиционного потенциала, а также разработке практических рекомендаций по концептуально-стратегическим направлениям формирования и развития инвестиционного потенциала в условиях трансформаций и нестабильности региональной экономики.

В работе обобщены теоретические подходы к сути понятий, институциональных рычагов и факторов активизации регионального развития инвестиционного потенциала в условиях структурных преобразований экономики. Определено, что в условиях рецессии именно государственные инвестиции в развитие приоритетных отраслей (транспорт, инфраструктура и инновационная деятельность) выступают одним из главных стабилизирующих макроэкономических инструментов. Доказано, что основными индикаторами экономического развития есть норма валовых инвестиций в основной капитал, а также соответствующие процессы валового накопления капитала.

Усовершенствованы методические подходы и обоснован экономический инструментарий оценки инвестиционно-инновационных процессов в регионах, основанный на сочетании рейтингового и системного подходов, которые позволяет осуществлять как частичную, так и комплексную оценку эффективности инвестиционно-инновационного обеспечения регионального развития, формировать рейтинги регионов по отдельным признакам, оценивать действенность региональной политики.

Проведен анализ процессов формирования инвестиционного потенциала в экономике регионов Украины в разрезе институциональных секторов, внешних источников финансирования инвестиционных проектов и мониторинг эффективности реализации государственной политики в форме капитальных расходов из сводного бюджета и основных направлений реализации государственных инвестиционных проектов. Результаты анализа и диагностики показали, что основным источником инвестиционных ресурсов предприятий реального сектора является прибыль и амортизационные отчисления, повышается роль государства как инвестора.

Обоснован методический подход, согласно которому уровень использования инвестиционного потенциала определяется как доля капитальных и иностранных инвестиций в структуре валового регионального продукта по сравнению с долей на национальном уровне. Использование такого подхода позволило диагностировать степень привлечения инвестиционных

ресурсов в развитие экономики регионов, определить их относительный уровень инвестиционного потенциала, что может быть использовано для формирования региональной инвестиционной политики.

Обоснован функциональный подход к диагностике инвестиционного потенциала отдельной территории. Данный подход сочетает в себе структурно-классификационные признаки инвестиционных процессов на их эффективности и позволяет формировать текущую модель инвестиционного потенциала региональной экономики, является основой для проектирования стратегической целевой модели развития инвестиционных процессов.

Доказано, что финансовый потенциал экономики – главный инструмент и наиболее мобильная составляющая инвестиционного потенциала, а его рост – одна из ключевых целей реализации инвестиционной деятельности. Систематизированы подходы к его оценке и классификации основных источников финансирования инвестиционных процессов.

На основе проведенных исследований обоснован авторский подход к определению эффективности управления экономической системой региона. Систематизированы соответствующие критерии оценки. Предложена система индикаторов оценки по каждому критерию и математический аппарат их вычисления. Разработаны методические подходы к оценке эффективности управления экономической системой региона в трансформационных условиях, позволяющие определить текущий уровень относительно аналогичных показателей, достигнутых в пределах страны и их тенденции под влиянием региональных факторов, формированию «профиль управления экономической системой», идентификации сильных и слабых мест.

Обосновано создание инвестиционной стратегии региональной экономики как главной составляющей развития инвестиционного потенциала региона. Определена ее роль и функции в процессах обеспечения устойчивого развития в Украине. Разработан алгоритм формирования инвестиционной стратегии в условиях современных трансформаций национальной экономики.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная привлекательность, инвестиционный климат, инвестиционный потенциал, финансовый потенциал, инвестиционные инструменты, инновации, интегральная оценка, региональная инвестиционная стратегия, структурные трансформации экономики.

SUMMARY

Kramarenko I.S. Regional development of investment potential in conditions of structural transformation of the economy. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for a Doctor of Economics degree by specialty 08.00.05 – development of productive forces and regional economy. – Odessa National Academy of Food Technology, Odessa, 2020.

The dissertation is devoted to the formation of theoretical and methodological foundations of substantiation of issues of regional development of investment potential, and development of practical recommendations on conceptual and strategic

directions of formation and development of investment potential in the conditions of transformations and instability of regional economy.

Methodical approaches of complex assessment of efficiency of processes of formation and development of investment potential at the regional level are substantiated. The analysis of the processes of formation of investment potential in transitive conditions is carried out, the main dominant of its growth at the regional level is singled out. The qualitative analysis of capitalization processes in the context of the institutional and economic sectors of the regional economy and the technological structure of capital investments is carried out. The efficiency of public investment and its impact on the activation of regional investment processes have been monitored. Methodical instruments of research of influence of investment potential on the rates and directions of economic growth of regions are offered. The methodological approaches are grounded and the analysis of the management efficiency of the regional economic system is analyzed. The tendencies of formation and development of investment potential of regions of Ukraine in the conditions of destabilization and economic recession are analyzed. The effectiveness of public investment in the context of its impact on ensuring economic stability and economic growth of the regions is analyzed. The methodological approaches to the estimation of the financial reserves of the growth of the investment potential of the regional economy are substantiated and the efficiency of their use in the conditions of instability is evaluated. The condition of the investment climate in Ukraine as a basis for stabilization of the regional economy and growth of investment potential is diagnosed. The essence, structural components and role of the investment strategy at the regional level are revealed. Strategic guidelines for the needs of the regional economy in investment resources in the context of planned economic growth are identified.

Keywords: investment, investment attractiveness, investment climate, investment potential, financial potential, investment instruments, innovation, integrated valuation, regional investment strategy, structural transformation of the economy.

Підписано до друку 22.02.2020 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 0,9. Зам. № 535.
Наклад 100 прим.

Надруковано з готових оригінал-макетів ФОП Попова Н.М.,
м. Одеса, вул. Палубна, 9/4. Тел. 777-80-61